

Psychologie

**Faculteit der Maatschappij- en
Gedragwetenschappen (FMG),
Universiteit van Amsterdam**

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q313

© 2012 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleidingen Psychologie en Gezondheidszorgpsychologie van de Universiteit van Amsterdam	5
Administratieve gegevens van de opleidingen	5
Administratieve gegevens van de instelling.....	6
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	6
Samenstelling van de commissie	6
Werkwijze van de commissie.....	7
Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit van Amsterdam.....	9
Samenvattend oordeel van de commissie.....	10
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	16
Bijlagen.....	43
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	45
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader.....	49
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	53
Bijlage 4: Overzicht van de programma's.....	59
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen.....	67
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	71
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	75
Bijlage 8a: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	79
Bijlage 8b: Commissiesamenstelling Psychologie 2012	83

Dit rapport is vastgesteld op 9 juli 2012

Rapport over de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleidingen Psychologie en Gezondheidszorgpsychologie van de Universiteit van Amsterdam

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	56604
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Arbeids- & Organisationspsychologie 2. Brein & Cognitie 3. Klinische Psychologie 4. Klinische Neuropsychologie 5. (Klinische) Ontwikkelingspsychologie 6. Psychologische Methodenleer 7. Sociale Psychologie
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Masteropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	66604
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Arbeids- & Organisationspsychologie 2. Brein & Cognitie 3. Psychologische Methodenleer 4. Sociale Psychologie 5. Track Sport- & Prestatiepsychologie 6. Track Training & Development 7. Track Gedrag & Gezondheid
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie

Naam van de opleiding:	Gezondheidszorgpsychologie
CROHO-nummer:	60216
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	1. Klinische Psychologie 2. Klinische Neuropsychologie 3. (Klinische) Ontwikkelingspsychologie 4. Track Klinisch Forensische Psychologie
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Universiteit van Amsterdam
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	aangevraagd

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De beoordelingen van de *bacheloropleiding Psychologie* en van de *masteropleidingen Psychologie* en *Gezondheidszorgpsychologie van de Universiteit van Amsterdam* vallen binnen de clusterbeoordeling Psychologie, waarvoor in 2012 in totaal 27 opleidingen worden beoordeeld. De commissie voor de clusterbeoordeling bestond uit:

- prof. dr. W.T.A.M. (Walter) Everaerd, emeritus hoogleraar Klinische Psychologie, Universiteit van Amsterdam (voorzitter);
- dr. G. (Gezinus) Wolters, universitair hoofddocent, Universiteit Leiden;
- prof. dr. E. (Eddy) Van Avermaet; hoogleraar Sociale en Culturele Psychologie, KU Leuven;
- prof. dr. M.W. (Maurits) van der Molen, hoogleraar Ontwikkelingspsychologie, Universiteit van Amsterdam;
- prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar, emeritus hoogleraar Onderwijspsychologie, Universiteit Utrecht;
- prof. dr. M.J.M. (Maarten) van Son, emeritus hoogleraar Klinische Psychologie, Universiteit Utrecht;
- dr. R. (Riël) Vermunt, visiting professor University Skövde Zweden (1996 - 2002) en Associate Director / member Board International Center for Social Justice Research, Leiden/ Trier (1989 – 2002);

- E.A. (Elke) Schoneveld BSc, student research master Behavioural Science, Radboud Universiteit;
- L.C. (Lauren Catherine) Koetzier, student bacheloropleiding Psychologie, Vrije Universiteit Amsterdam;
- A.W.F. (Diana) Coppens BSc, student research master Psychology, Universiteit Leiden;
- A.L. (Abigaël) Herschberg BSc, student masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie, Universiteit van Amsterdam;
- S. (Sanne) van Wetten BSc, student masteropleiding Psychologie, Universiteit Maastricht.

De Curricula Vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Voor ieder bezoek werd op basis van expertise en beschikbaarheid, en het voorkomen van eventuele belangenconflicten, een (sub)commissie samengesteld, bestaande uit vijf commissieleden.

Werkwijze van de commissie

Algemeen

Coördinator van de clustervisitatie Psychologie was mw. drs. M.M. Frederik, medewerker van QANU. Voor ieder bezoek was een projectleider aangewezen. De projectleiders speelden een belangrijke rol in het bewaken van de consistentie, door na afloop van elk bezoek een samenvatting van de belangrijkste bevindingen van de commissie aan de commissieleden en de projectleiders te sturen. De coördinator was aanwezig bij de eindvergadering van de bezoeken, enerzijds om de bevindingen van de voorgaande bezoeken in te brengen, en anderzijds om de commissie te attenderen op haar wijze van oordelen. Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de projectleiders om de beoordelingen op elkaar af te stemmen.

Voorbereiding

Op 21 februari 2012 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie besproken en werd het Domeinspecifieke Referentiekader Psychologie besproken. Dit Domeinspecifieke Referentiekader is opgenomen in Bijlage 2 van dit rapport.

Bij ontvangst van de zelfstudies van een universiteit werden deze door de projectleider gecontroleerd op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de zelfstudies in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden die deelnamen aan het betreffende bezoek. De commissieleden lazen de zelfstudies en formuleerden vragen die aan de projectleider werden toegestuurd. De projectleider compileerde de vragen tot een document. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de zelfstudies lazen de commissieleden gezamenlijk minimaal vijftien scripties per opleiding.

Visitatiebezoeken

Tijdens de voorbereidende vergadering van ieder bezoek werd de visitatie concreet voorbereid. Tijdens het bezoek zelf is gesproken met een (representatieve) vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsmanagement, alumni, de opleidingscommissie en de examencommissie. Daarnaast werd per opleiding gesproken met student- en docentvertegenwoordigers van de beoordeelde opleidingen.

Op verzoek van de commissie heeft de opleiding gesprekspartners geselecteerd binnen de door de commissie aangegeven kaders. De commissie heeft met studenten uit alle studiejaar gesproken en met docenten en begeleiders van beide opleidingen. Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld.

De commissie heeft het laatste deel van het bezoek gebruikt voor de voorbereiding op de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Beslisregels

De visitatie is uitgevoerd conform de beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (versie van november 2011). In dit accreditatiestelsel is zowel voor de beoordeling op standaardniveau als voor de algemene conclusie over de opleiding als geheel een vierpuntsschaal voorgeschreven (onvoldoende, voldoende, goed, excellent).

De commissie heeft de beoordelingsschalen van de NVAO gevolgd. Deze zijn:

- de beoordeling ‘onvoldoende’ wijst erop dat een standaard, of de opleiding, niet aan de gangbare basiskwaliteit voldoet en op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen vertoont;
- de beoordeling ‘voldoende’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en over de volle breedte een acceptabel niveau vertoont;
- de beoordeling ‘goed’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit;
- de beoordeling ‘excellent’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit en als een (inter)nationaal voorbeeld geldt.

Uitgangspunt van de beoordeling is ‘voldoende’, waarbij de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gestelde criteria. In de ogen van de commissie kan zij het oordeel ‘voldoende’ toekennen, ook wanneer zij kritische opmerkingen heeft gemaakt. Het is dan wel noodzakelijk dat tegenover de kritische opmerkingen positieve observaties staan.

Rapportages

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie, per instelling, een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is dit aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit van Amsterdam

---

Het bezoek van de visitatiecommissie Psychologie aan de Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen (FMG) van de Universiteit van Amsterdam vond plaats op 19 en 20 maart 2012. Het programma van het bezoek is te opgenomen in Bijlage 6 van dit rapport. Van het spreekuur is gebruik gemaakt door één student van de masteropleiding Psychologie.

De commissie die de *bacheloropleiding Psychologie* en de *masteropleidingen Psychologie* en *Gezondheidszorgpsychologie* van de Universiteit van Amsterdam beoordeelde, bestond uit de volgende leden:

- Prof. dr. J.M. van Son, voorzitter
- Dr. G. Wolters
- Prof. dr. E. Van Avermaet
- Prof. dr. G. Kanselaar
- A.W.F. Coppens BSc

De commissie werd ondersteund door drs. L. van der Grijspaarde, die optrad als projectleider/secretaris.

Het College van Bestuur van de Universiteit van Amsterdam en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) hebben ingestemd met de samenstelling van de commissie voor de beoordeling van de drie genoemde opleidingen.

Voor de beoordeling van het gerealiseerde eindniveau van de opleiding heeft de commissie voorafgaand en tijdens de visitatie meerdere producten beoordeeld. Om het gerealiseerde eindniveau van de drie opleidingen te bepalen, hebben de voorzitter en coördinator van de visitatiecommissie 46 scripties geselecteerd. De scripties werden aselekt gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studie jaren. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers en een evenredige verdeling over de verschillende specialisaties.

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie over de bachelor- en masteropleidingen Psychologie van de Universiteit van Amsterdam. De commissie baseert haar oordeel op informatie uit het zelfevaluatie-rapport met bijlagen, aanvullende informatie naar aanleiding van vooraf geformuleerde vragen van de commissie, informatie uit de gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde theses en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar waren. De commissie heeft voor alle drie opleidingen zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, is de commissie tot het oordeel gekomen dat de opleidingen voldoen aan de eisen voor basiskwaliteit die de voorwaarde zijn voor heraccreditatie.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 voor de bacheloropleiding en de beide masteropleidingen als **voldoende**.

Het doel van de bachelor- en masteropleidingen Psychologie van de Universiteit van Amsterdam is het opleiden van wetenschappelijk geschoolde psychologen. Dat impliceert volgens de opleiding dat de bacheloropleiding en master in combinatie moet worden bekeken ondanks de zelfstandige positie van beide opleidingen. De gecombineerde wetenschappelijke opleiding bereidt zowel voor op het beroep van onderzoeker in de psychologie als op een wetenschappelijk gefundeerde psychologische beroepsuitoefening. Beide beroepspectieven vereisen een wetenschappelijke manier van denken. De opleidingen beogen dan ook het bijbrengen van die manier van denken, zodat afgestudeerden op een wetenschappelijke verantwoorde manier met de steeds veranderende kennis om kunnen gaan. Daarnaast beogen de opleidingen het bijbrengen van de meest recente kennis op het gebied van de gekozen specialisatie, waarbij men rekening houdt met het feit dat die kennis voortdurend verandert.

De *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* biedt studenten de mogelijkheid om te voldoen aan de eisen van de Basisaantekening Psychodiagnostiek (BAPD), en de ingangseisen van de post-academische opleidingen tot psychotherapeut en GZ-psycholoog. Dat impliceert volgens de opleiding dat een deel van de specialistische kennis moet worden opgedaan in de *bacheloropleiding Psychologie*.

De opleidingen hebben bovenstaande doelstellingen vertaald in eindtermen. De opleidingen maken hierbij volgens de commissie een helder beredeneerde keuze voor een verdeling in vaardigheidsdoelen en kennisdoelen. De voorgeschreven inhoudelijke componenten uit het domeinspecifiek referentiekader hebben zichtbaar als uitgangspunt gediend voor de eindtermen van de bachelor- en masteropleidingen. De commissie constateert dat in de vaardigheidsdoelen de wetenschappelijke vorming, het leren academisch schrijven en het kritisch leren denken duidelijk centraal staan.

De *bacheloropleiding Psychologie* biedt een ruim aanbod aan specialisaties, zodat studenten zich al in de bacheloropleiding kunnen specialiseren en zich kunnen voorbereiden op de specialisatie in de masteropleiding, waarbij de wetenschappelijke vorming de basis is voor de praktijk. Uit de gedefinieerde kennisdoelen spreekt de mogelijkheid voor studenten tot specialisering in de bacheloropleiding, stelt de commissie vast. De eindtermen van de bacheloropleiding zijn van het bachelorniveau zoals gedefinieerd in de Dublin descriptorren.

De eindtermen van de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* en van de *masteropleiding Psychologie* zijn volgens de commissie van het masterniveau zoals gedefinieerd in de Dublin descriptor en sluiten goed aan op de eindtermen van de bacheloropleiding. Ook hier spreekt uit de gedefinieerde kennisdoelen per specialisatie de specialistische aard van deze afstudeerrichtingen doordat een uitgebreid overzicht wordt geboden van de relevante kennisgebieden.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 voor de bacheloropleiding als **goed** en voor de beide masteropleidingen als **voldoende**.

De commissie constateert na bestudering van de onderwijsprogramma's dat de opleidingen de studenten in staat stellen de eindkwalificaties te bereiken. De relatief vroege specialisatie in de bacheloropleiding maakt dat studenten goed worden voorbereid op één van de masteropleidingen. De kwaliteit van de voorzieningen en de begeleiding van studenten door onder andere de studieadviseurs dragen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het onderwijsprogramma goed te doorlopen.

Bacheloropleiding

De bacheloropleiding start met een propedeuse waarin de studenten een overzicht van de psychologie en haar deelgebieden krijgen, naast een introductie in de wetenschappelijke methode en wetenschappelijk denken, aangevuld met wetenschappelijk schrijfonderwijs. In het tweede jaar ligt de nadruk op het verrichten van onderzoek in combinatie met onderzoeksmethoden, statistiek en SPSS-gebruik. Ook is aandacht voor reflectie, voor gespreksvaardigheden, zoals in een gesprekspracticum, en voor schrijfvaardigheden in het wetenschappelijk schrijfonderwijs. Verder kan de student keuzevakken volgen. In het derde jaar kiest de student een van de volgende zeven specialisaties: *Arbeids- & Organisationspsychologie*, *Brein & Cognitie*, *Klinische Psychologie*, *Klinische Neuropsychologie*, *(Klinische) Ontwikkelingspsychologie*, *Psychologische Methodenleer* en *Sociale Psychologie*. De opleiding kiest voor een overwegend specialistische invulling van het derde jaar om de student al voor te sorteren voor de masterspecialisatie.

De opleiding is in 2010 gestart met een ingrijpende herziening van het onderwijsprogramma. Inmiddels is de propedeuse opnieuw ingericht. De commissie constateert dat het eerste jaar succesvol is vormgegeven met practicumgroepen die een goede aansluiting kennen met het overige onderwijs. De herziening van het tweede en derde jaar is nog niet volledig afgerond. De commissie stelt vast dat het bachelorprogramma een goede samenhang kent. De verschillende onderdelen sluiten goed op elkaar aan en er is een duidelijk opbouw waarin vijf leerlijnen worden onderscheiden: de inhoudelijke lijn, de lijn statistiek en methodologie, de wetenschappelijke schrijflijn, de zelfreflectielijn en de gespreksvaardighedenlijn. De commissie is van mening dat de opleiding in het bijzonder een zeer gedegen lijn heeft aangebracht in het schrijfonderwijs, waardoor studenten continu werken aan wetenschappelijk schrijven. Ook de andere lijnen zijn helder en dragen bij aan een samenhangend programma.

De opleiding heeft aandacht voor het verhogen van de studeerbaarheid en het rendement. De opleiding werkt bij een groot aantal studieonderdelen bijvoorbeeld met een 'nu-of-nooitkarakter'. Studenten worden gestimuleerd en uitgedaagd met activerende werkvormen om tijdens het onderwijs te studeren in plaats van vlak voor het tentamen. Ook is bijvoorbeeld het digitale werkboek ingevoerd, waarbij studenten al tijdens het onderwijs regelmatig getoetst worden. De commissie oordeelt positief over dergelijke vernieuwingen in

het programma, die bijdragen aan een meer regelmatig studiegedrag en het activeren van studenten. Ook concludeert de commissie dat hieruit blijkt dat de opleiding werkt aan het verbeteren van het rendement waarvan zij zelf heeft geconstateerd dat het nog niet geheel voldoet aan de landelijke afspraken hierover.

De mate van uitdaging en het aantal contacturen verschilt tussen de specialisaties. De commissie vindt over het algemeen het aantal contacturen voldoende, waarbij zij opmerkt dat de opleiding oog moet houden op het aantal contacturen en de mate van uitdaging in de verschillende specialisaties. Zij stelt vast dat de opleiding hier ruime aandacht voor heeft en eraan werkt om de studielast en het aantal contacturen voor alle specialisaties op een gelijk niveau te brengen.

De commissie constateert dat studenten niet voldoende zicht krijgen op de mogelijkheden in de beroepspraktijk. Studenten worden voorgelicht over de te kiezen specialisaties, maar hebben in de bacheloropleiding onvoldoende kennis van de uiteenlopende mogelijkheden na afstuderen. De opleiding herkent dit aandachtspunt en is voornemens een lijn in de opleiding aan te brengen rond beroepsoriëntatie.

De opleiding beschikt over een passend, goed gekwalificeerd docentencorps van voldoende omvang. Naast docenten in vaste dienst kent de afdeling een groot aantal docenten in tijdelijke dienst, die vooral worden ingezet voor het werkgroepenonderwijs in de eerste jaren. Door de inzet van deze docenten slaagt de opleiding erin om een onderwijsintensief programma aan te bieden en toch een redelijke staf-studentratio en onderwijs-onderzoekverhouding te bereiken. De begeleiding van deze docenten en de afspraken over hun perspectieven in de organisatie zijn goed geregeld. Uit evaluaties blijkt dat studenten de inzet van en begeleiding door deze docenten zeer waarderen.

De commissie heeft de literatuur bestudeerd die in de bacheloropleiding wordt gebruikt en constateert dat er onder andere handboeken worden voorgeschreven die van goed niveau zijn en ook in de professionele praktijk gebruikt worden. Dat draagt volgens de commissie bij aan de verbinding tussen wetenschap en praktijk.

Voor het schrijven van de bachelorthese sluiten studenten een contract en schrijven zij een these in twaalf weken, waarna er een (on)voldoende resultaat volgt. Bij een onvoldoende resultaat moet een student opnieuw beginnen. De commissie is tijdens de gesprekken overtuigd geraakt van het positieve effect van deze werkwijze op de gewenste tijdsduur van het afstudeertraject.

De commissie beoordeelt Standaard 2 voor de bacheloropleiding als goed. De commissie stelt samenvattend dat met name de inhoudelijk sterke samenhang van het onderwijsprogramma met goed op elkaar aansluitende programmaonderdelen, de stimulerende organisatie en de heldere, gestructureerde opbouw in leerlijnen maken dat er sprake is van een uitdagende leeromgeving.

Masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie

In de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* kunnen studenten kiezen uit vier specialisaties, te weten *Klinische Neuropsychologie*, *Klinische Psychologie*, *Klinische Ontwikkelings-psychologie* en *Klinisch Forensische Psychologie*. De eerste drie specialisaties bouwen voort op de bachelorspecialisaties met dezelfde naam. De laatste is een zogenaamde ‘track’ en staat open voor studenten met een achtergrond in de klinische psychologie of de klinische neuropsychologie.

De commissie stelt vast dat het programma voldoet aan de eisen van de postacademische registraties om daarmee studenten voldoende mogelijkheden te bieden op toekomstige klinische registraties en een vervolg in het klinische werkveld. De aansluiting van de masteropleiding op de bachelorspecialisatie is goed. De specialistische cursussen op het gebied van de interventies en diagnostiek bouwen voort op eerdere bachelorcursussen en zijn noodzakelijk voor het met succes voltooien van een klinische stage. Eventuele herhaling van leerstof is functioneel en er zijn geen hiaten in de benodigde kennis, constateert de commissie.

Een flink aantal docenten in de klinische richtingen werkt tevens in de beroepspraktijk. Zij weten hun ervaringen op een relevante wijze in te brengen in het onderwijs, stelt de commissie vast.

De opleiding kent een stage met flankerend onderwijs, specialistische cursussen en een masterthese. De commissie vindt de keuze van de opleiding voor een omvangrijke stage in de klinische praktijk passend. De opleiding zoekt naar mogelijkheden om de theoretische basis die studenten opdoen, sterker te verankeren in de praktijkstage.

De opleiding onderneemt diverse initiatieven om de duur van de klinische stage binnen de perken te houden. De commissie waardeert de aandacht die de opleiding hiervoor heeft en constateert dat nu al driekwart van de stages voldoet aan de voorgeschreven omvang. De verwachting van de opleiding is dat dit aantal volgend jaar nog hoger ligt.

De commissie constateert dat de opleiding veel aandacht besteedt aan het inperken van de duur van de masterthese. In de docentenhandleiding Masterthese van augustus 2011 wordt ruim aandacht besteed aan de nieuwe richtlijnen die het mogelijk moeten maken om de masterthese af te ronden binnen drie maanden als de student er fulltime aan werkt en binnen zes maanden als de student er halftime aan werkt naast ander onderwijs.

Masteropleiding Psychologie

In de *masteropleiding Psychologie* is minder tijd (18 EC) uitgetrokken voor de stage dan bij de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie*, zodat meer tijd overblijft voor de specialistische cursussen op het gebied van de gekozen specialisatie (24 EC). De studenten schrijven daarnaast een masterthese (18 EC). Studenten kunnen kiezen tussen een aantal specialisaties waarvan de eerste vier voortbouwen op de gekozen bachelorspecialisatie, te weten: *Arbeids- & Organisatiepsychologie*, *Brein & Cognitie*, *Psychologische Methodenleer* en *Sociale Psychologie*. De overige drie keuzemogelijkheden zijn zogenoemde 'tracks': *Gedrag & Gezondheid*, *Training & Development* en *Sport & Prestatiepsychologie*. Deze tracks zijn eigenstandige masterprogramma's met een beperkte en selectieve instroom waarvoor studenten worden aangetrokken uit verschillende bachelorspecialisaties en ook van elders. De commissie constateert de specifieke tracks voor studenten interessante keuzemogelijkheden bieden en dat dus de toevoeging van de specifieke tracks een meerwaarde biedt, waarbij studenten met een geschikte achtergrond die niet worden toegelaten de gelegenheid hebben om in één van de andere vier andere programma's in te stromen.

De aansluiting van de masteropleiding op de bachelorspecialisatie is goed, stelt de commissie vast. Eventuele herhaling van leerstof is functioneel en er zijn geen hiaten in de benodigde kennis, constateert de commissie.

De bij de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* genoemde initiatieven rond het inperken van de duur van de stage en masterthese gelden ook voor de *masteropleiding Psychologie*.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 voor de bacheloropleiding en de beide masteropleidingen als **voldoende**.

De gehanteerde toetsen zijn volgens de commissie van voldoende niveau. Er wordt binnen de opleidingen adequaat getoetst of de studenten de leerdoelen van programmaonderdelen hebben gerealiseerd. Het is duidelijk hoe docenten tot een beoordeling komen. De commissie spreekt zich positief uit over de frequente toetsing in de bacheloropleiding.

De examencommissie bewaakt de kwaliteit van de inhoud van toetsen. Het nieuwe toetskader is uitvoerbaar, transparant en controleerbaar. Implementatie van het toetskader heeft echter nog slechts plaatsgevonden in de propedeusefase van de bacheloropleiding. De controle op de toetsing is versterkt, mede door de werkzaamheden van de examencommissie en de tentamencoördinator. De commissie merkt op dat de invoering grondig is, doch een lang tijdspad kent. De commissie kan zich erin vinden dat het management geen papieren werkelijkheid wil creëren maar verwacht van de opleidingen dat zij zich het komende jaar inspannen om het toetsbeleid verder te implementeren.

Op basis van de beoordeling van bachelor- en masterthesen heeft de commissie vastgesteld dat het niveau van zowel bachelor- als masterstudenten overeenkomt met de verwachtingen die de commissie heeft van studenten van deze opleidingen. De cijfergeving van de commissie kwam in het algemeen dan ook overeen met de door de opleidingen toegekende beoordelingen. Het niveau van de wetenschappelijke eindwerken bevestigt de commissie in haar opvatting dat de toetsing en beoordeling van wetenschappelijke vorming in de drie opleidingen adequaat is.

De hantering van beoordelingsformulieren bij de theses is voor verbetering vatbaar. De beoordelingsformulieren bij de theses worden nog niet consequent gebruikt en niet op eenduidige wijze ingevuld. De geschreven feedback wordt niet steeds transparant en duidelijk geformuleerd. Beoordelingscriteria zijn niet zichtbaar gekoppeld aan eindkwalificaties. Daarnaast wordt uit de formulieren niet helder wat de inbreng van de tweede beoordelaar is geweest bij de totstandkoming van het eindoordeel. Opvallend is de ruime aandacht voor procesmatige aspecten naast de beoordeling van het eindproduct in de beoordelingsformulieren van de masteropleidingen. De commissie vindt het onduidelijk wat de weging van de oordelen op het proces en het product is geweest bij de totstandkoming van het eindoordeel. De commissie stelt vast dat de beoordelaars zich nog niet altijd voldoende bewust zijn van de verantwoordingsfunctie van het beoordelingsformulier.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Psychologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding Psychologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 10 juli 2012

Prof. dr. M. J.M. van Son

Drs. L. van der Grijspaarde

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

---

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Het doel van de *bachelor- en masteropleidingen Psychologie* van de Universiteit van Amsterdam is het opleiden van wetenschappelijk geschoolde psychologen. Dat impliceert volgens de opleiding dat de bacheloropleiding en masteropleiding in combinatie moet worden bekeken ondanks de zelfstandige positie van beide opleidingen. De gecombineerde wetenschappelijke opleiding bereidt zowel voor op het beroep van onderzoeker in de Psychologie als op een wetenschappelijk gefundeerde psychologische beroepsuitoefening. Beide beroepsperspectieven vereisen een wetenschappelijke manier van denken. De opleidingen beogen dan ook het bijbrengen van die manier van denken, zodat afgestudeerden op een wetenschappelijke verantwoorde manier met de steeds veranderende kennis om kunnen gaan. Daarnaast beogen de opleidingen het bijbrengen van de meest recente kennis op het gebied van de gekozen specialisatie, waarbij de opleiding rekening houdt met het feit dat die kennis voortdurend verandert.

De *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* biedt studenten de mogelijkheid om te voldoen aan de eisen van de Basisaantekening Psychodiagnostiek (BAPD), en de toegangseisen van de post-academische opleidingen tot psychotherapeut en GZ-psycholoog. Dat betekent volgens de opleiding dat een fors deel van de specialistische kennis moet worden opgedaan in de bacheloropleiding.

Deze doelen zijn door de bachelor- en masteropleidingen vertaald in eindtermen. Deze eindtermen zijn geformuleerd als vaardigheidsdoelen en kennisdoelen die aansluiten bij het bachelor- en masterniveau zoals beschreven in de Dublin descriptoren. De eindtermen zijn integraal opgenomen in Bijlage 3. Bij het formuleren van de doelen heeft de opleiding gebruik gemaakt van het meest recente domeinspecifieke referentiekader van de bachelor- en masteropleidingen Psychologie in Nederland. Dit kader heeft de kamer Psychologie van de VSNU in november 2010 vastgesteld.

In 2005 heeft de European Federation of Psychologists Associations een kader vastgesteld voor de opleiding tot psycholoog. Uit een vergelijking tussen de opleiding en het kader blijkt dat eindtermen van de opleiding inhoudelijk aan de Europese kaders voldoen.

De vaardigheidsdoelen zijn apart geoperationaliseerd in doelen voor de propedeuse, voor de bacheloropleiding en voor de masteropleidingen. Er is geen onderscheid in vaardigheidsdoelen tussen de beide masteropleidingen. De commissie heeft de vaardigheidsdoelen voor de opleidingen bestudeerd en concludeert dat deze helder zijn geformuleerd en een logisch onderscheid maken tussen het bachelor- en masterniveau. De

voor het functioneren in het werkveld benodigde vaardigheidsterreinen zijn in de vaardigheidsdoelen afgedekt.

De kennisdoelen zijn afzonderlijk voor de bacheloropleiding en de masteropleidingen geformuleerd. De kennisdoelen beschrijven onderwerpen waarop een student zijn of haar vaardigheden kan toepassen.

De kennisdoelen voor de bacheloropleiding zijn uitgedrukt in kennisgebieden. Naast algemene kennisdoelen zijn er doelen voor ieder van de zeven specialisaties waaruit de studenten in het derde jaar een keuze kan maken.

De kennisdoelen van de masteropleidingen verschillen sterk per gekozen specialisatie of track. De afgestudeerde moet grondige en specialistische kennis van theorieën en bevindingen, én methoden en technieken van de gekozen specialisatie verwerven, alsmede gedegen kennis van onderwerpen binnen of buiten die specialisatie die voor het gebruik van genoemde theorieën en bevindingen van belang kunnen worden geacht. Het kan om de bij de kennisdoelen voor de bacheloropleiding genoemde onderwerpen gaan, alsmede over nieuwe en meer specialistische onderwerpen. Het gaat hierbij om kennis uit de primaire wetenschappelijke literatuur (handboeken en artikelen) zodat studenten de voor het masterniveau vereiste vaardigheidsdoelen kunnen toepassen. Zo dient bijvoorbeeld een student Klinische Psychologie dusdanig specialistische kennis te hebben van psychopathologie, psychodiagnostiek en psychologische interventies, dat zij deze kennis kan toepassen bij het verrichten van psychodiagnostisch onderzoek en kan inzetten bij psychologische interventies.

De commissie heeft de kennisdoelen van de verschillende specialisaties en tracks bestudeerd en concludeert dat deze doelen een uitgebreid overzicht bieden van de verschillende relevante kennisterreinen.

Overwegingen

De opleiding maakt volgens de commissie een helder beredeneerde keuze voor een verdeling van de eindtermen in vaardigheidsdoelen en kennisdoelen. De voorgeschreven inhoudelijke componenten uit het domeinspecifieke referentiekader hebben zichtbaar als uitgangspunt gediend voor de eindtermen van de bachelor- en masteropleidingen.

De commissie constateert dat in de vaardigheidsdoelen de wetenschappelijke vorming en het kritisch leren denken duidelijk centraal staan.

De *bacheloropleiding Psychologie* biedt een introductie op een ruim aantal specialisaties, zodat studenten zich al in de bacheloropleiding kunnen specialiseren en zich daarmee ook kunnen voorbereiden op de arbeidsmarkt, waarbij de wetenschappelijke vorming altijd de basis is voor de praktijk (scientist-practitioner model). Uit de per specialisatie gedefinieerde kennisdoelen spreekt de mogelijkheid voor studenten tot specialisering in de bacheloropleiding, stelt de commissie vast. De eindtermen van de bacheloropleiding zijn van het bachelorniveau zoals gedefinieerd in de Dublin descriptoren.

De eindtermen van de *masteropleiding Psychologie* en de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* zijn volgens de commissie van het masterniveau zoals gedefinieerd in de Dublin descriptoren en sluiten goed aan op de eindtermen van de bacheloropleiding. Ook hier spreekt uit de per specialisatiemogelijkheid gedefinieerde kennisdoelen de specialistische aard van deze

specialisaties doordat een uitgebreid overzicht wordt geboden van de relevante kennisgebieden.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als voldoende.

Masteropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als voldoende.

Masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als voldoende.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Bij deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de vertaling van de eindkwalificaties in de onderwijsprogramma's. Vervolgens wordt een toelichting gegeven op de curricula en de onderwijsleeromgeving van de drie opleidingen. Ten slotte komen het onderwijsgevend personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen aan bod.

Vertaling eindkwalificaties

Bacheloropleiding Psychologie

De opleiding is in 2010 gestart met een herziening van het onderwijsprogramma. Inmiddels is de propedeuse opnieuw ingericht. De herinrichting van het tweede en derde jaar is nog niet geheel afgerond en doorgevoerd. De opleiding onderzoekt of het onderzoekspracticum kan worden verplaatst naar de eindfase van de bachelor en kan worden samengevoegd met de bachelorthese. De opleiding geeft aan dat de vaardigheidsdoelen voor de propedeuse en de bacheloropleiding centraal staan bij de herziening. Uit het tussenverslag van de Commissie Herinrichting Propedeuse (versie 5, februari 2010) leidt de commissie af dat de opleiding inderdaad de beoogde eindkwalificaties centraal heeft gesteld. De eindkwalificaties zijn opnieuw geformuleerd en zijn nu specifiek dan voorheen, zodat er makkelijker een één op één relatie kan worden gelegd met (de leerdoelen van) het onderwijs. Voor iedere onderwijseenheid zijn leerdoelen geformuleerd, die zijn vastgelegd in de studiegids. Deze leerdoelen zijn echter niet eenduidig, het beoogde beheersingsniveau van studenten is niet altijd geformuleerd en de koppeling met de eindkwalificaties is niet helder, constateert de commissie. De opleiding gaf in het gesprek met de commissie aan dat zij zich dit realiseert en gestart is deze vertaling te formaliseren. De opleiding merkt dat het een worsteling is om de kennisdoelen te vertalen naar leerdoelen waaruit het gewenste beheersingsniveau van de studenten blijkt.

De commissie constateert na bestudering van het onderwijsprogramma dat het programma de studenten in staat stelt de eindkwalificaties te bereiken.

Masteropleidingen

De commissie is nagegaan of de eindkwalificaties van de masteropleidingen adequaat vertaald worden in het onderwijs. Ook voor de beide masteropleidingen geldt dat de opleiding werkt aan de vertaling van de eindkwalificaties in het onderwijs. De commissie maakt uit de onderwijsprogramma's van beide masters op dat de programma's de studenten in staat stellen om de eindkwalificaties te bereiken.

Curricula

Bacheloropleiding Psychologie

Eerst wordt de opbouw en de samenhang van het curriculum van de bacheloropleiding besproken. Daarna komt de aandacht in het curriculum voor wetenschappelijke vorming en voor de beroepspraktijk aan bod.

Opbouw en samenhang curriculum

Het curriculum van de *bacheloropleiding Psychologie* is opgenomen in Bijlage 4. De opleiding is per jaar ingedeeld in twee semesters waarbij de semesters zijn onderverdeeld in periodes van twee maal acht en eenmaal vier weken, waarbij soms periodes samen worden getrokken.

De bacheloropleiding start met een propedeuse waarin de studenten een overzicht van de psychologie en haar deelgebieden krijgen, naast een introductie in de wetenschappelijke methode en het wetenschappelijk denken, aangevuld met wetenschappelijk schrijfonderwijs. De student volgt in de propedeuse zes studieonderdelen, vier van 12 EC en twee van 6 EC. In de eerste zestien weken is het onderwijs georganiseerd rond het thema 'Psychologie: reikwijdte, basis en methode' waarbij de eerste twee studieonderdelen, 'Inleiding & Cognitie' van 12 EC en 'Onderzoeksmethoden en Statistiek 1' van 12 EC naast elkaar zijn geprogrammeerd. De overige studieonderdelen in het eerste jaar worden na elkaar aangeboden. Deze indeling volgt uit de door de Universiteit van Amsterdam voorgeschreven regel dat nooit meer dan twee studieonderdelen tegelijk mogen worden verzorgd om concurrentie tussen onderdelen tegen te gaan. Deze indeling heeft volgens het zelfevaluatierapport daarnaast als voordeel dat elk vak is afgerond voordat het volgende begint. Omdat de hele Universiteit van Amsterdam dit systeem kent, kan volgens het zelfevaluatierapport gemakkelijk worden uitgewisseld tussen opleidingen en kunnen studenten hun keuzevakken beter plannen. Studenten gaven aan de commissie aan dat deze wijze van programmering overzichtelijk is en prettig werkt. De commissie stelt vast dat deze programmering bijdraagt aan een evenwichtige spreiding van de studielast over de veertig beschikbare studieweken in het eerste jaar.

In het tweede jaar ligt de nadruk op het verrichten van onderzoek in combinatie met onderzoeksmethoden, statistiek en SPSS. Ook is aandacht voor reflectie, voor gespreksvaardigheden, zoals in een gesprekspracticum, en voor schrijfvaardigheden in het wetenschappelijk onderwijs. Verder kan de student keuzevakken volgen. Het jaar start met een onderzoeksemester waarin het onderzoekspracticum centraal staat. Daarin streeft de opleiding integratie na tussen onderzoeksmethoden en statistiek, SPSS en het toepassen van deze kennis en vaardigheden in het onderzoekspracticum. Het tweede semester bestaat uit twee keuzevakken van ieder 6 EC en drie verplichte vakken van 6 EC: 'Grondslagen van de Psychologie', 'Gesprekpracticum' en 'Verwerking van & Rapportage over Teksten 2'. De twee keuzevakken zijn na elkaar geprogrammeerd, tegelijk met de eerste twee verplichte vakken.

In het derde jaar kiest de student een van de volgende zeven specialisaties: *Arbeids- & Organisatiepsychologie*, *Brein & Cognitie*, *Klinische Psychologie*, *Klinische Neuropsychologie*, *(Klinische) Ontwikkelingspsychologie*, *Psychologische Methodenleer* en *Sociale Psychologie*. De opleiding kiest voor een overwegend specialistische invulling van het derde jaar om de student al voor te sorteren voor de masterspecialisatie. In de gekozen specialisatie volgen de studenten in het eerste semester een basisprogramma en in het tweede semester een aantal studieonderdelen naar keuze. Dit geldt niet voor de klinische richtingen. Bij deze richtingen sluit de opleiding namelijk aan op de eisen op het gebied van klinische registraties, wat minder keuzevrijheid biedt. Het derde jaar wordt afgesloten met een bachelorthese. Uit de gesprekken met studenten maakt de commissie op dat studenten te spreken zijn over de vroege specialisatie.

In de bacheloropleiding worden vijf leerlijnen onderscheiden: de inhoudelijke lijn, de lijn statistiek en methodologie, de wetenschappelijke schrijflijn, de zelfreflectielijn en de gespreksvaardighedenlijn.

In de inhoudelijke lijn verwerven de studenten de kennis die alle toekomstige psychologen moeten bezitten in de voor iedereen verplichte onderdelen. Daarnaast verwerven studenten specialistische kennis op het terrein van de gekozen keuzevakken in het tweede jaar en de specialisatie in het derde jaar.

De lijn statistiek en methodologie bestaat uit vakken op het gebied van statistiek en onderzoeksmethoden. Ook het onderzoekspracticum is onderdeel van deze lijn. Alle studenten volgen een volledig onderzoeksemester waarin onderzoek wordt geïntegreerd met analysemethoden, onderzoeksmethoden, statistiek en SPSS en waarin studenten in groepen van vier een onderzoek uitvoeren onder leiding van een onderzoeker.

Vanaf de eerste maand van de studie krijgen studenten in het kader van de wetenschappelijke schrijflijn schrijfoopdrachten over wetenschappelijke artikelen, opdrachten die studenten schrijven in de practicumgroepen en die na een aantal literatuuroverzichten culminereren in de propedeuse these. De opleiding heeft vastgelegd wat de onderscheiden leerdoelen voor deze schrijflijn per jaar zijn en hoe de beoordeling van de verschillende schrijfproducten dient te geschieden.

Voor de zelfreflectielijn worden studenten tijdens de intakeprocedure voor aanvang van de studie vragen gesteld over hun leergedrag op de middelbare school. Tijdens de propedeuse wordt hier, onder begeleiding van een mentor, op teruggekomen en op voortgebouwd om studenten te leren reflecteren op hun eigen studiesucces. In het tweede studiejaar wordt hier aandacht aan besteed in bijvoorbeeld het gesprekspracticum. Voor het aanleren van de zelfreflectie, worden reflectieopdrachten, mentorgesprekken en feedback over de studievoortgang van de opleiding gebruikt. Daarnaast reflecteren de studenten tijdens de gehele schrijflijn op hun gebruik van de verkregen feedback om hen bewust te maken van hun eigen rol in hun studiesucces en het toepassen van de geleerde vaardigheden.

In de practicumgroepen in de propedeuse maken studenten in het kader van de gespreksvaardighedenlijn wetenschappelijk denken een begin met het aanleren van diverse gespreksvaardigheden zoals debat- en discussietechnieken en interviewvaardigheden. Dit mondt uit in een jaarlijks debattoernooi waarmee het propedeusejaar wordt afgesloten. In het tweede studiejaar is een gesprekspracticum voor alle studenten opgenomen waarin de nadruk ligt op basistechnieken voor gespreksvaardigheden. In het derde jaar wordt de lijn vervolgd in de drie klinische richtingen met een practicum klinische gespreksvaardigheden. De opleiding gaf aan de commissie aan dat de studenten door de activiteiten in deze lijn goed getraind zijn voor hun stages in de masterprogramma's. Studenten gaven echter aan de commissie aan dat zij behoefte hebben aan het oefenen van gespreksvaardigheden in een meer professionele setting. De commissie heeft niet kunnen vaststellen dat het programma op dit punt tekort schiet.

Er is regelmatig overleg tussen practicumgroepdocenten en andere docenten in het eerste jaar ten behoeve van de aansluiting van de verschillende onderdelen op elkaar. De opleiding geeft in het zelfevaluatierapport aan dat zij het lastig vindt om de samenhang in het programma te waarborgen. Begeleiders bij de bachelorthese hebben bijvoorbeeld soms te weinig kennis van wat studenten al geleerd hebben in de schrijfvaardighedenlijn. Studenten rapporteerden overigens aan de commissie dat zij het gevoel hebben dat docenten voldoende met elkaar

overleggen over de inhoud. Er is volgens hen eerder sprake van overlap dan van hiaten. Zij vertelden dat bijvoorbeeld het door Pavlov ontdekte verschijnsel van klassieke conditionering wel erg vaak aan de orde komt. Dit is echter een incident dat niet het positieve beeld van de studenten op de samenhang in het programma beïnvloedt. De commissie concludeert op basis van de gesprekken en bestudering van het onderwijsprogramma dat de bacheloropleiding voldoende samenhangend is, mede door het onderling overleg tussen docenten. De opleiding heeft zicht op eventuele belemmerende factoren voor de samenhang en zoekt naar mogelijkheden om deze factoren weg te nemen.

Aandacht wetenschappelijke vorming en beroepspraktijk

De wetenschappelijke oriëntatie van de opleiding is voldoende, stelt de commissie vast. In de lijn statistiek en methodologie en de wetenschappelijke schrijflijn worden studenten goed voorbereid op het zelfstandig uitvoeren van onderzoek. Uit de gesprekken met de opleiding wordt het de commissie duidelijk dat de opleiding trots is op de aandacht die zij heeft voor de training van studenten in het wetenschappelijk schrijven. Ook studenten spraken zich tegenover de commissie hier positief over uit. Daarbij noemden zij specifiek dat de gehanteerde literatuur een goede ondersteuning biedt. Hierin wordt gestructureerd, puntsgewijs en met voorbeelden uitleg gegeven over wetenschappelijk schrijven, zoals over het maken van juiste bronverwijzingen. De commissie constateert dat de opleiding inderdaad een zeer gedegen lijn heeft aangebracht in het schrijfonderwijs, waardoor studenten continu werken aan het leren beheersen van het wetenschappelijk schrijven.

De commissie heeft de gebruikte literatuur in de bacheloropleiding bestudeerd en stelt vast dat deze passend is. Positief vindt de commissie het gebruik van handboeken voor professionals die van behoorlijk niveau zijn. Dat versterkt volgens de commissie de verbinding tussen wetenschap en praktijk.

De commissie constateert dat studenten in de eerste jaren onvoldoende zicht krijgen op de mogelijkheden in de beroepspraktijk. Een terugkerende opmerking van studenten in evaluaties is de volgens hen onvoldoende aandacht voor het beroepsperspectief. Studenten worden voldoende voorgelicht over de te kiezen specialisaties, maar hebben onvoldoende kennis van de uiteenlopende mogelijkheden na afstuderen. Dit is mogelijk een probleem omdat studenten al relatief vroeg in de bacheloropleiding een specialisatie (en daarmee een beroepsperspectief) moeten kiezen. Daarbij komt dat het terugkomen op een eenmaal genomen keuze leidt tot studievertraging. In het eerste jaar krijgen studenten een indruk van de beroepspraktijk bij het onderdeel 'psychologen in het wild'. Zij bezoeken dan een psycholoog en delen hun kennis daarover met de andere studenten. Studenten gaven aan de commissie aan dat zij graag vaker in het programma op een dergelijke wijze in aanraking komen met de beroepspraktijk. De opleiding herkent dit aandachtspunt en is voornemens een lijn in de opleiding aan te brengen rond beroepsoriëntatie. Het is overigens niet de bedoeling van de opleiding om meer stages in de opleiding aan te brengen.

Masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie

Eerst wordt de opbouw en de samenhang van het curriculum besproken. Daarna komt de aandacht in het curriculum voor wetenschappelijke vorming en voor de beroepspraktijk aan bod.

Opbouw en samenhang curriculum

Het curriculum van de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* is weergegeven in Bijlage 4. In de opleiding kunnen studenten kiezen uit vier specialisaties, te weten *Klinische Neuropsychologie*, *Klinische Psychologie*, *Klinische Ontwikkelingspsychologie* en *Klinisch Forensische Psychologie*. De eerste

drie specialisaties bouwen voort op de bachelorspecialisaties met dezelfde naam. De laatste is een zogenaamde ‘track’ en staat open voor studenten met een achtergrond in de klinische psychologie of de klinische neuropsychologie. Aan de track worden ieder jaar maximaal twintig studenten toegelaten. Via een selectieprocedure worden de meest geschikte studenten geselecteerd. De commissie constateert dat de toevoeging van de specifieke track op het gebied van de klinisch forensische psychologie een meerwaarde biedt, waarbij studenten met een geschikte achtergrond die niet worden toegelaten de gelegenheid hebben om in één van de andere drie programma’s in te stromen.

De opleiding bestaat uit een klinische stage met flankerend onderwijs (24 tot 30 EC), specialistische cursussen, met name Diagnostiek 2 en Interventies (12 tot 18 EC) en een masterthese (18 EC). De cursussen zijn specialistische onderdelen die voortbouwen op de verplichte vakken van de gekozen specialisatie in het derde bachelorjaar. In sommige gevallen kunnen studenten vrij kiezen uit een wat breder aanbod binnen de specialisatie, soms is men verplicht bepaalde vakken te kiezen in het kader van tracks of aantekeningen die men wil behalen.

Studenten rapporteerden aan de commissie dat zij onderwijs rond en oefening in gespreksvaardigheden voor een klinisch psycholoog missen in de opleiding. Er waren twee vakken waar gespreksvaardigheden aan bod komen, maar de toetsing daarvan was te beperkt naar de mening van de studenten. Zij misten een ervaringsdeskundige die feedback gaf en toetste. Bij de track *Klinische Neuropsychologie* is dit onderdeel wel voldoende aanwezig in het programma, omdat daar volgens de studenten wordt gewerkt met simulatiepatiënten en deskundige, nuttige feedback wordt gegeven.

De commissie vindt de keuze van de opleiding voor een omvangrijke stage passend. Het risico bestaat dat de masteropleiding inhoudelijk beperkt wordt door de beperkte resterende tijd naast de stage. De commissie constateert dat de opleiding diverse maatregelen treft om dat te voorkomen. In de collectieve stagebijeenkomsten voor de klinische stagiaires komen onder andere de ethische en juridische aspecten van de klinische beroepspraktijk aan de orde. Ook ligt de nadruk op de transfer van wetenschap naar de praktijk en leren studenten van elkaars stage-ervaringen. Dit zou ook de voorbereiding op de beroepspraktijk volgens de opleiding kunnen verbeteren.

Studenten gaven aan de commissie aan dat zij goed zijn voorbereid op de stage. Als voorbeelden noemen zij dat zij goed zijn ingevoerd in het doen van een anamnese, wetenschappelijk schrijven en het werken in een testpracticum.

Op een uitzondering na rapporteerden studenten aan de commissie dat zij een goede begeleiding vanuit de opleiding hebben gehad tijdens de stage. De groepsbijeenkomsten over de stage waren wisselend van kwaliteit. Bij *Klinische Neuropsychologie* werd gewerkt met kleine groepen studenten en was er alle tijd om de individuele stages te bespreken. Bij de andere tracks was sprake van grotere groepen waar studenten voor hun gevoel te weinig tijd hadden om te bespreken waar ze tegenaan liepen in de stage.

De opleiding organiseert bijeenkomsten met stagesupervisoren om de band met de opleiding aan te halen en feedback te krijgen op de kennis en vaardigheden van de stagiaires. De commissie constateert op basis van de gesprekken met studenten en docenten dat de opleiding goed zicht heeft op de inhoud van de stages en het functioneren van de studenten.

Studenten spraken zich tegenover de commissie positief uit over de aansluiting van de masteropleiding op de bachelorspecialisatie. Eventuele herhaling van leerstof is functioneel en studenten rapporteerden geen hiaten in de benodigde kennis.

Aandacht wetenschappelijke vorming en beroepspraktijk

De commissie stelt vast dat in de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* wordt voortgebouwd op het onderwijs in methoden en technieken dat studenten in de bacheloropleiding hebben gekregen. De wetenschappelijke oriëntatie van de opleiding is voldoende. Daarnaast hebben de studenten de mogelijkheid voor het behalen van een Basisaantekening Psychodiagnostiek (BAPD) en het voldoen aan de eisen van de GZ-aantekening. In de stage doet de student praktijkervaring op en laat zij zien de transfer te kunnen maken van wetenschap naar de praktijk of naar praktijksituaties. Daarbij worden volgens het zelfevaluatie-rapport in de klinische praktijk extra eisen gesteld: op een klinische stage wordt een student geacht om naast de noodzakelijke theoretische, empirisch gefundeerde kennis de klinische gespreksvoering te beheersen en voldoende opgeleid te zijn op het gebied van de diagnostiek en interventies.

De commissie constateert dat studenten in de masteropleiding in voldoende mate in aanraking komen met de beroepspraktijk, voornamelijk tijdens de stage. Het is de bedoeling van de opleiding om meer flankerend onderwijs naast de stage te organiseren, bijvoorbeeld in de vorm van wekelijkse stagebesprekingen, die sterker inhoudelijk worden ingericht dan nu het geval is. De commissie ondersteunt deze voorstellen voor aanscherping die de band tussen de wetenschappelijke opleiding en de beroepspraktijk verder zullen verstevigen. Daarnaast stelt de commissie vast dat op dit moment ook al wordt gewerkt aan de integratie van praktijk en wetenschap. Studenten geven bijvoorbeeld aan dat interventietechnieken gebaseerd zijn op wetenschappelijk onderzoek. Ook wordt in handboeken de wetenschappelijke evidentie van testen beschreven.

Masteropleiding Psychologie

Eerst wordt de opbouw en de samenhang van het curriculum besproken. Daarna komt de aandacht in het curriculum voor wetenschappelijke vorming en voor de beroepspraktijk aan bod.

Opbouw en samenhang curriculum

Het curriculum van de masteropleiding Psychologie is weergegeven in Bijlage 4. In deze reguliere *masteropleiding Psychologie* is minder tijd uitgetrokken voor de stage dan bij de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* (18 EC), zodat meer tijd overblijft voor de specialistische cursussen op het gebied van de gekozen specialisatie (24 EC). De studenten schrijven daarnaast een masterthese (18 EC).

In de opleiding kunnen studenten kiezen tussen een aantal specialisaties waarvan de eerste vier voortbouwen op de gekozen bachelorspecialisatie, te weten: *Arbeids- & Organisatiepsychologie*, *Brein & Cognitie*, *Psychologische Methodenleer* en *Sociale Psychologie*. De overige drie keuzemogelijkheden zijn zogenoemde 'tracks': *Gedrag & Gezondheid*, *Training & Development* en *Sport & Prestatiepsychologie*. Deze tracks zijn eigenstandige masterprogramma's waarin studenten worden aangetrokken uit verschillende bachelorspecialisaties en ook van elders. Bij de tracks zijn meerdere programmagroepen betrokken. Ieder jaar laat de opleiding maximaal twintig studenten per track toe. Via een selectieprocedure worden de meest geschikte studenten geselecteerd. De tracks zijn selectief omdat het aantal stageplaatsen beperkt is maar ook omdat volgens de opleiding de ervaring leert dat het werken met een homogene groep van maximaal twintig masterstudenten inspirerend is, gemotiveerde

studenten trekt en zorgt voor meer samenwerking en discussie tussen studenten en meer diepgang. De commissie constateert dat de toevoeging van de specifieke tracks een meerwaarde biedt. Met het opzetten van deze tracks is in een behoefte van studenten voorzien en wordt bevorderd dat meer studenten die een bacheloropleiding Psychologie elders hebben gevolgd naar de Universiteit van Amsterdam komen voor hun masteropleiding.

De commissie stelt vast dat de intensiteit en mate van georganiseerdheid aanmerkelijk kan verschillen tussen stages. Bij klinische praktijkstages wordt bijvoorbeeld gewerkt met een tussenevaluatie. Bij *Sociale Psychologie* is geen vast format voor de organisatie van de stage. De commissie adviseert de opleiding hier aandacht aan te besteden.

Studenten spraken zich tegenover de commissie positief uit over de aansluiting van de masteropleiding op de gekozen specialisatie in de bacheloropleiding. Eventuele herhaling is volgens de studenten functioneel en studenten rapporteerden geen hiaten in de benodigde kennis.

Aandacht wetenschappelijke vorming en beroepspraktijk

De commissie stelt vast dat in de *masteropleiding Psychologie* wordt voortgebouwd op het onderwijs in methoden en technieken dat studenten in de bacheloropleiding hebben gekregen. De wetenschappelijke oriëntatie van de opleiding is voldoende.

De opleiding constateert dat afgestudeerden ontevreden zijn over de beroepsvoorbereiding. Men vindt dat men een grondige wetenschappelijke training heeft gehad maar dat de beroepsvoorbereiding onvoldoende is. De opleiding meent dat met bijvoorbeeld een prominente plaats van een praktijkstage in de masteropleiding de voorbereiding op de praktijk goed gestalte krijgt, maar afgestudeerden vinden het kennelijk niet toereikend. De opleiding denkt dat zij duidelijker moet maken dat de genoten opleiding een wetenschappelijke training biedt die een goede basis is voor de beroepspraktijk. De gekozen eindtermen en de achtergrond van die keuze kunnen beter onder de aandacht worden gebracht, stelt de opleiding, waarbij anderzijds ook de beroepsvoorbereiding een meer herkenbare plaats moet krijgen in de opleiding. De commissie constateert naar aanleiding van de gesprekken met studenten ook dat studenten zich onvoldoende geïnformeerd voelen over de toekomstige beroepspraktijk en ondersteunt het voornemen van de opleiding hier meer aandacht aan te gaan besteden. Hierbij moet de opleiding volgens de commissie niet alleen focussen op arbeidsmarktorientatie maar meer ook op andere aspecten rond de beroepspraktijk zoals onderwijs over de praktijk en onderwijs over praktische toepassing van kennis.

Onderwijsomgeving

Bacheloropleiding Psychologie

Eerst wordt ingegaan op het didactisch concept van de opleiding. Vervolgens komt de studielast en de studeerbaarheid aan bod. Ten slotte wordt de studiebegeleiding beschreven.

Didactisch concept

In de propedeuse volgen studenten verspreid over de week vier of vijf colleges, dagelijks van 11.00 uur tot 13.00 uur. De opleiding kiest voor colleges op een vast tijdstip om een actieve en consequente leerhouding af te dwingen. Studenten gaven aan de commissie aan dat zij deze programmering prettig en studeerbaar vinden.

De opleiding werkt bij een groot aantal studieonderdelen met een 'nu of nooit karakter'. Studenten worden gestimuleerd en uitgedaagd met activerende werkvormen om tijdens het

onderwijs te studeren in plaats van vlak voor het tentamen. Bij een toenemend aantal studieonderdelen geldt dat de student slaagt of zakt waarna bij falen als enige mogelijkheid overblijft om het onderdeel in een volgend semester opnieuw te volgen. Deze aanpak is bijvoorbeeld ingevoerd bij de bachelorthese. Studenten sluiten een contract en schrijven een these in twaalf weken, waarna er een (on)voldoende resultaat volgt. Bij een onvoldoende resultaat moet men opnieuw beginnen. De commissie is tijdens de gesprekken overtuigd geraakt van het positieve effect van de aanpak, in het bijzonder de aanpak van de bachelorthese.

Een vernieuwing in de propedeuse is het gebruik van het digitale werkboek. Het digitale werkboek is een ondersteunend onderwijsonderdeel naast de colleges en practicumgroepen, met als doel dat studenten up-to-date blijven met studeren en actief met de stof omgaan. De opdrachten binnen dit werkboek sluiten aan bij de colleges, de tentamens en de practicumgroepen. Daarnaast wordt er een brug geslagen tussen de verschillende vakken die op dat moment worden aangeboden, zodat de samenhang in de propedeuse verder wordt versterkt. Elke opdracht bevat een combinatie van activerende werkvormen. Zo bestaat een opdracht altijd uit een demonstratie of simulatie die de stof illustreert en verlevendigt. Ook bevat een opdracht een interactief onderdeel. Tot slot bevat een opdracht een aantal toetsvragen. De opdrachten worden wekelijks via Blackboard aangeboden. Per week zijn er twee opdrachten die binnen twee dagen afgerond moeten worden. Met het digitale werkboek wil de opleiding voorkomen dat studenten het studeren uitstellen. De commissie heeft met de bachelorstudenten gesproken over het digitale werkboek en stelt vast dat deze methode doelmatig werkt. Wel zou er volgens de studenten af en toe sprake van verouderde toetsvragen, waardoor deze niet goed aansluiten op de behandelde stof. Afgezien hiervan is de commissie positief over deze vernieuwing in het programma, die zichtbaar maakt dat de opleiding werkt aan het verhogen van studeerbaarheid en rendement.

Eerstejaarsstudenten volgen twee keer per week gedurende het hele studiejaar een verplichte practicumgroep Wetenschappelijk Denken in groepen van vijftien studenten. De commissie constateert dat deze groepen ondersteuning bieden aan de studieactiviteiten en bijdragen aan de structurering daarvan. Ook vergroot de deelname aan de kleine groepen de betrokkenheid van studenten bij de opleiding.

Na de propedeuse wordt de groep studenten opgedeeld in twee stromen: stroom 1 voor de studenten die de propedeuse binnen een jaar hebben voltooid en stroom 2 voor studenten met een beperkte achterstand. Deze laatste groep krijgt een programma op maat aangeboden waarbij gepoogd wordt om het vergroten van de achterstand tegen te gaan. De commissie heeft met het management van de opleiding gesproken over de stromen. Aangezien de grootte van stroom 1 in 2011-2012 groter was dan daarvoor, is ervoor gekozen om deze groep in tweeën te splitsen. De ene helft volgt het onderzoekspracticum het eerste half jaar en de tweede helft het tweede half jaar. Zo wordt gewaarborgd dat de groepen niet te groot worden. De indeling van het tweede jaar maakt dat het omdraaien van de semesters geen problemen met de samenhang van het programma oplevert, stelt de commissie vast.

De opleiding kent in het derde studiejaar geen frontaal onderwijs meer. Al het onderwijs is ingericht met activerende werkvormen en is erop gericht dat studenten zoveel mogelijk werken tijdens de cursus en de onderdelen afronden zonder vertraging. Bij drie groepen (*Sociale Psychologie*, *Klinische Psychologie* en *Ontwikkelingspsychologie*) zijn overkoepelende werkgroepen ingevoerd, naar analogie van de practicumgroepen in het eerste jaar.

Studielast en studeerbaarheid

De commissie stelt op basis van het gesprek met studenten vast dat er geen grote struikelblokken zijn in het programma. Het vak 'Grondslagen van de psychologie' uit het tweede jaar werd genoemd als een lastig vak, maar is uiteindelijk wel te behalen door de duidelijke colleges en de informatie op Blackboard, aldus de studenten.

Net als de mate van uitdaging is het aantal contacturen per specialisatie wisselend. Studenten van enkele specialisaties rapporteerden aan de commissie dat zij slechts zes contacturen per week hebben, wat zij aan de lage kant vinden. In de eerste jaren vinden zij het aantal contacturen voldoende, waarbij het in het tweede jaar opvalt dat het semester met het onderzoekspracticum veel meer contacturen kent dan het semester met de keuzevakken. De commissie vindt over het algemeen het aantal contacturen voldoende, waarbij zij opmerkt dat de opleiding moet sturen op een vergelijkbaar aantal contacturen in de verschillende specialisaties. Zij stelt vast dat de opleiding hier mee bezig is, gelijk aan de aandacht voor de uitdaging in de specialisaties.

Studenten geven aan dat veel vakken in het tweede en derde jaar ingangseisen kennen. Door bijvoorbeeld het volgen van een semester in het buitenland lopen zij daardoor de kans meer vertraging op te lopen dan wenselijk. De studenten denken dat de geformuleerde ingangseisen niet altijd inhoudelijk zijn te verdedigen. Overigens geven de studenten ook aan dat het in een gesprek met de opleiding in een aantal gevallen tot een oplossing komt.

De opleiding geeft in het zelfevaluatie-rapport aan dat er een beperkte groep studenten is die zich onvoldoende uitgedaagd voelt en die ondanks de invoering van een honoursprogramma toch het gevoel houdt onvoldoende aan zijn trekken te komen. Deze studenten willen meer diepgang, meer worden aangesproken op de eigen autonomie, en meer zelfstandig keuzes kunnen maken. Dit verhoudt zich volgens de opleiding moeizaam tot de wens om alles juist veel strakker te programmeren en te standaardiseren opdat de studenten zonder tijdverlies doorstuderen. De opleiding heeft een groep studenten samen met enkele docenten gevraagd op papier te zetten hoe het genoemde probleem kan worden verholpen. De commissie vindt het positief dat de opleiding aandacht heeft voor dit punt maar heeft ten tijde van het bezoek geen kennis kunnen nemen van het resultaat van deze analyse. Uit de gesprekken met studenten is de commissie overigens gebleken dat het merendeel van de studenten in de opleidingen voldoende wordt uitgedaagd. Wel is het de commissie duidelijk geworden dat de uitdaging en te leveren inspanning sterk verschilt per specialisatie. De specialisatie *Sociale Psychologie* kende bijvoorbeeld een lagere studielast dan andere specialisaties. De opleiding heeft dit zelf ook vastgesteld en op advies van de onderwijscommissie enkele wijzigingen aangebracht in het programma, zoals het toevoegen van werkcolleges en het voorschrijven van meer literatuur. Het resultaat van deze wijzigingen moet later zichtbaar worden.

Studiebegeleiding

De opleiding beschikt over twee studieadviseurs die dagelijks gedurende vier uur beschikbaar zijn voor studenten tijdens inloopsprekken. Ook zijn er telefonische gesprekken. De studieadviseurs adviseren over tal van zaken zoals studieplanning, studiekeuze, studievoortgang, langstuderen, studievaardigheden, het combineren van studies en over persoonlijke problemen. De studieadviseurs spelen een grote rol bij het mentoraat in het eerste jaar. Na mentorgesprekken worden studenten doorgestuurd naar de studieadviseur (indien nodig) en de studieadviseurs ondersteunen de examencommissie bij het uitbrengen van studieadviezen. De studieadviseurs initiëren de halfjaarlijkse rapportbesprekingen met de specialisaties en bewaken de studievoortgang. Studenten worden actief opgeroepen en achterblijvende studenten worden begeleid. De studieadviseurs schrijven elk half jaar een

nieuwsbrief, aangepast aan de verschillende studentengroepen, waarin studenten worden geïnformeerd en waarin de planning van het volgende semester wordt voorbereid. Ook geven zij voorlichting over studiekeuze, de keuze van specialisaties enzovoort. De commissie constateert op basis van de gesprekken met studenten dat de begeleiding van studenten toereikend is. Zij gaven aan te weten waar zij terecht kunnen en dat zij op een goede wijze worden geholpen.

Masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie

In de masteropleiding ligt de nadruk op zelfstandigheid en op individueel werk en individuele begeleiding. Studenten bevestigden aan de commissie dat de opleiding een logische opbouw kent en dat zij actief met de leerstof aan de gang gaan tijdens de bijeenkomsten. De opleiding heeft er duidelijk in geïnvesteerd om een logisch ingericht en activerend programma vorm te geven, constateert de commissie. Een blijvend agendapunt is het feit dat studenten volgens de opleiding te lang over de opleiding doen.

De opleiding is gestart met namiddag- of vooravondonderwijs, waar studenten onderwijs volgen nadat zij overdag op hun stageplek hebben gewerkt. De commissie constateert dat studenten tevreden zijn over deze inrichting en aansluiting op de stage.

De opleiding heeft zich de afgelopen paar jaar ingespannen om uitloop van de stage in te perken. In het verleden was de traditie dat de stage gemiddeld tien maanden duurde. De commissie is positief over de inspanningen van de opleiding om de omvang van de stage binnen de perken te houden en constateert dat het resultaat van de inspanningen zichtbaar is. Vorig studiejaar kende bijna driekwart van de stages de gewenste omvang. Het jaar daarvoor was het nog de helft. Ook constateert de commissie dat de opleiding veel aandacht besteedt aan het inperken van de duur van de masterthese. In de docentenhandleiding Masterthese van augustus 2011 wordt ruim aandacht besteed aan de nieuwe richtlijnen die het mogelijk moeten maken om de masterthese af te ronden binnen drie maanden als de student er fulltime aan werkt en binnen zes maanden als de student er halftime aan werkt naast ander onderwijs.

Studenten gaven aan de commissie aan dat zij indien nodig een goede studiebegeleiding hebben ontvangen. Per specialisatie is een coördinator beschikbaar voor vragen over de inrichting van het programma en de stage.

De opleiding hanteert, vanwege de verwevenheid van bacheloropleiding en masteropleiding, een vrij stringent toelatingsbeleid. Om toegelaten te kunnen worden tot de masteropleiding moet een student het niveau van een bacheloropleiding Psychologie hebben behaald conform de eindtermen die voor de bacheloropleiding zijn geformuleerd. Ook is een zekere mate van specialisatie een noodzakelijke voorwaarde om door te kunnen stromen naar een masterspecialisatie. Men moet volgens de opleiding op het juiste niveau zijn om gespecialiseerd masteronderwijs te kunnen volgen, een stage te lopen en een masterthese te produceren. HBO studenten kunnen volgens de opleiding niet aan die eisen voldoen omdat zij naast een deel van de inhoud de volledige wetenschappelijke vorming hebben gemist. Studenten van verwante richtingen zoals Psychobiologie, Pedagogiek en Bèta-gamma kunnen doorgaans wel worden toegelaten tot bepaalde richtingen, al dan niet na het volgen van een schakelprogramma. De overgrote meerderheid van de masterstudenten (meer dan 95 procent) heeft een bachelorexamen in de Psychologie afgelegd, aan de Universiteit van Amsterdam of bij een van de andere universiteiten. Jaarlijks worden meer dan vijftig studenten die elders een bacheloropleiding (Psychologie) hebben behaald, toegelaten tot de masteropleiding. Vooral de unieke tracks zijn populair bij bachelorstudenten Psychologie uit andere steden.

Masteropleiding Psychologie

De studieonderdelen in de *masteropleiding Psychologie* hebben over het algemeen het karakter van een practicum als het om het aanleren van vaardigheden gaat, waarbij soms ook samenwerking wordt gezocht met praktijkinstellingen. Bij meer theoretisch georiënteerde onderdelen is er volgens het zelfevaluatie-rapport altijd sprake van activerend onderwijs waarbij studenten opdrachten maken, papers schrijven, presentaties houden enzovoort. Een voorbeeld van activerend onderwijs is het probleemgestuurd onderwijs in de track *Sport en Prestatie-psychologie*, presentaties en discussies in kleine groepen bij *Brein & Cognitie*. Bij *Training & Development* geven studenten zelf onder supervisie een training aan tweedejaars bachelorstudenten aan de hand van wetenschappelijke artikelen. Bij *Sociale Psychologie* analyseren studenten met behulp van literatuur bijvoorbeeld een bepaalde campagne. Zij doen vervolgens een voorstel voor verbetering van deze campagne. Studenten krijgen met deze vorm van onderwijs een goede indruk van hoe wetenschappelijke kennis van nut kan zijn in het veld, stelt de commissie mede op basis van het gesprek met masterstudenten vast.

Omdat studenten vanaf het derde studiejaar behoren tot een van de programmagroepen, spelen deze groepen in de specialisatiefase een sleutelrol. In hun specialisatiefase kunnen studenten doorgaans terecht bij de adviseur van de eigen specialisatie. Het programma *Klinische Psychologie* heeft een eigen professionele studieadviseur voor het derde studiejaar en de masterfase. De andere programmagroepen hebben deze taak veelal in handen gelegd van een UD of UHD die tevens het onderwijs van de betreffende groep coördineert.

De bij de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* genoemde initiatieven rond het inperken van de duur van de stage en de masterthese gelden ook voor de *masteropleiding Psychologie*.

Voor de toelating tot de *masteropleiding Psychologie* gelden dezelfde richtlijnen als voor de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie*.

Onderwijsgevend personeel

De opleiding presenteert een lijst met docenten die het onderwijs van de opleiding verzorgen, met hun kwalificaties en specialisaties op onderzoeksgebied. De commissie heeft een aantal docenten gesproken en het overzicht van de docenten bestudeerd en baseert op basis daarvan haar oordeel over de kwaliteit en kwantiteit van het onderwijsgevend personeel.

De opleiding kent zes programmagroepen waarin de hoogleraren, de UHD's, de UD's, de docenten, student-assistenten en de promovendi zijn ondergebracht. Alle programmagroepen participeren in een onderzoeksprogramma dat onderdeel is van een onderzoekschool. Een groot deel van het onderwijs wordt verzorgd door hoogleraren en U(H)D's die een gemengde aanstelling hebben van vijftig procent onderwijs en vijftig procent onderzoek waarin tevens de promovendibegleiding is opgenomen. Promovendi zijn betrokken bij afstudeeronderzoek en bij het Onderzoekspracticum.

Daarnaast beschikt de opleiding over gepromoveerde medewerkers die bijvoorbeeld een rol hebben in de tracks en over specialisten op klinisch gebied voor het geven van het onderwijs in de klinische vaardigheden. Ook beschikt de opleiding over een groep jonge docenten die de practicumgroepen verzorgen in de propedeuse, fungeren als onderwijsassistent of werkgroepen geven in het tweede of in het derde jaar. Het onderwijs dat wordt verzorgd door deze docenten heeft volgens de opleiding altijd het karakter van leerprocesbegeleiding of heeft betrekking op het aanleren van goed omschreven vaardigheden. Daarbij valt de inhoud onder verantwoordelijkheid van een hoogleraar of U(H)D, ook doordat vrijwel al het personeel is ondergebracht in programmagroepen. De eerstejaars-practicumbegleiders

krijgen een uitgebreide inwerkperiode, worden ondersteund door twee coördinatoren en krijgen begeleiding van een didactisch medewerker. De commissie stelt vast dat het inzetten van deze docenten goed werkt, mede aangezien er een goede ondersteuning wordt geboden en er samen wordt gewerkt met de overige docenten en coördinatoren van programmaonderdelen.

De commissie stelt onder andere op basis van de onderwijsbeoordelingen vast dat de opleiding beschikt over een passend docentencorps. Studenten spraken zich tegenover de commissie positief uit over de docenten. Er zijn bijvoorbeeld voldoende docenten die ook in de praktijk functioneren. Deze docenten weten wat actueel is en brengen dat over, volgens de studenten. Ook waren de studenten positief over de inbreng van gastdocenten in gastcolleges. Deze gastdocenten zijn volgens hen een waardevolle aanvulling op de vaste staf. In het algemeen vinden studenten de docenten zeer toegankelijk. Zij reageren snel op e-mail en zijn beschikbaar voor vragen, bijvoorbeeld in de pauzes van colleges.

Vanaf 2008 is het behalen van een Basiskwalificatie Onderwijs (BKO) verplicht voor nieuw onderwijsgevend personeel. De afdeling Psychologie heeft besloten dat ook het zittend personeel moet aantonen dat zij in aanmerking komen voor een BKO. Om dit te realiseren, is er een BKO-coördinator aangesteld en een toetsingscommissie BKO samengesteld. De BKO-coördinator is een gecertificeerde assessor en getraind in het begeleiden van docenten op didactisch gebied. Al het zittend personeel (met een vaste aanstelling en een substantiële onderwijsaanstelling) is uitgenodigd voor een BKO-beoordeling, bestaande uit het invullen van een vragenlijst aangevuld met bewijsmateriaal (te beoordelen door de voltallige commissie) en een beoordelingsgesprek met de afdelingsvoorzitter, onderwijsdirecteur en BKO-coördinator. Deze gesprekken hebben blijkens het zelfevaluatie-rapport in de afgelopen twee jaar plaatsgevonden, waarbij de opleiding tevens veel informatie heeft verzameld over de docenten en hun onderwijsaanpak. Op het moment is al het onderwijzend personeel gecertificeerd, of zit in een BKO-ontwikkelingstraject. Om tegemoet te komen aan onderwijzend personeel met een te kleine onderwijsaanstelling voor het behalen van de BKO is de functie van de BKO-coördinator in het najaar van 2010 uitgebreid naar de functie van coördinator docentprofessionalisering. De coördinator docentprofessionalisering heeft met het nieuwe onderwijzend personeel een intakegesprek, waarna een BKO-traject van start gaat. De commissie waardeert de aandacht voor docentprofessionalisering en constateert dat vooral bij de jongere docenten zichtbaar is dat zij goed didactisch onderlegd zijn.

Opleidings specifieke voorzieningen

Tot voor kort was de afdeling Psychologie gehuisvest aan het onderwijsgebouw aan de Roetersstraat waar ook het merendeel van het onderwijs plaatsvond. In dat gebouw beschikten de opleidingen over een eigen studiezaal, eigen computerruimtes en andere voorzieningen voor studenten en medewerkers. De afdeling is sinds de zomer van 2011 vanwege verbouwing tijdelijk ondergebracht op het Weesperplein. Het onderzoekslaboratorium is op het Roeterseilandcomplex ondergebracht en het onderwijs vindt op of in de omgeving van het Roeterseilandcomplex plaats. Deze situatie is niet ideaal, vooral omdat de studenten nu een natuurlijk ankerpunt missen. De opleiding geeft daarnaast aan dat de studenten niet tevreden zijn waar het gaat om de faciliteiten zoals studiezalen, computerplekken, kantines en andere voorzieningen die door de Universiteit van Amsterdam centraal worden georganiseerd. Ondanks een enorme uitbreiding van het aantal studieplaatsen en de computervoorzieningen blijft het voorzieningenniveau onder de maat, stelt de opleiding in het zelfevaluatie-rapport. Binnen enkele jaren hoopt de afdeling terug te keren op het vernieuwde Roeterseilandcomplex dat dan als campus zal zijn ingericht voor alle gamma-studies van de Universiteit van Amsterdam. De commissie gaat ervan uit dat na de verhuizing

de faciliteiten op orde zullen zijn. De commissie heeft tijdens de visitatie overigens van studenten geen signalen ontvangen over het gebrek aan voorzieningen en gaat ervan uit dat de voorzieningen toereikend zijn voor de studeerbaarheid van het onderwijs.

De commissie heeft een bezoek gebracht aan het nieuwe gebouw aan het Roeterseilandcomplex, waar de opleidingen Psychologie naartoe gaan verhuizen en waar een uitgebreid laboratorium is ingericht. Dit gebouw is al deels in gebruik, hoewel nog niet officieel geopend. De laboratoriumvoorzieningen zijn uitgebreid. Studenten die onderzoek doen tijdens het Onderzoekspracticum maken hiervan gebruik, evenals studenten die werken aan hun masterthese. Het lab wordt gerund en ondersteund door een groep van tien personeelsleden die samen de Technische Ondersteuning Psychologie vormen. In het bijzonder is de commissie positief over de faciliteiten voor gespreksvaardigheidstrainingen. Hiervoor zijn goed geoutilleerde ruimtes beschikbaar. Er was goede opnameapparatuur zodat studenten zichzelf terug konden zien om te evalueren. Tevens was er ook de mogelijkheid om vanachter eenzijdig glas naar andere studenten te kijken en hun gesprekken te evalueren.

Overwegingen

De commissie constateert na bestudering van de onderwijsprogramma's dat de drie opleidingen de studenten in staat stellen de eindkwalificaties te bereiken. De relatief vroege specialisatie in de bacheloropleiding maakt dat studenten goed worden voorbereid op één van de masteropleidingen. De voorzieningen en de begeleiding van studenten door onder andere de studieadviseurs dragen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het onderwijsprogramma probleemloos te doorlopen.

De *bacheloropleiding Psychologie* is in 2010 gestart met een herziening van het onderwijsprogramma. Inmiddels is de propedeuse opnieuw ingericht. De commissie constateert dat het eerste jaar succesvol is vormgegeven met practicumgroepen die een goede aansluiting kennen met het overige onderwijs. De herinrichting van het tweede en derde jaar is nog niet geheel afgerond. De vernieuwing is systematisch aangepakt, er is draagvlak van de docenten.

De commissie stelt vast dat het bachelorprogramma samenhangend is. De verschillende onderdelen sluiten goed op elkaar aan en er is een duidelijk opbouw waarin vijf leerlijnen worden onderscheiden. De commissie constateert dat de opleiding in het bijzonder een zeer gedegen lijn heeft aangebracht in het schrijfonderwijs, waardoor studenten continu werken aan wetenschappelijk schrijven. Ook de andere lijnen zijn helder en dragen zichtbaar bij aan de samenhang in het programma.

De opleiding heeft aandacht voor het verhogen van de studeerbaarheid en het rendement. De opleiding werkt bijvoorbeeld bij een groot aantal studieonderdelen met een 'nu of nooit karakter'. Studenten worden gestimuleerd en uitgedaagd met activerende werkvormen om tijdens het onderwijs te studeren in plaats van vlak voor het tentamen. Ook is het digitale werkboek ingevoerd, waarbij studenten al tijdens het onderwijs regelmatig getoetst worden. De commissie oordeelt positief over dergelijke vernieuwingen in het programma.

De mate van uitdaging en het aantal contacturen verschillen per specialisatie. De commissie vindt over het algemeen het aantal contacturen voldoende, waarbij zij opmerkt dat de opleiding moet sturen op een vergelijkbaar aantal contacturen per specialisatie en op de mate van uitdaging in de specialisaties.

De commissie constateert dat studenten in de eerste jaren niet voldoende zicht krijgen op de mogelijkheden in de beroepspraktijk. Studenten worden voorgelicht over de te kiezen specialisaties, maar hebben onvoldoende kennis van de uiteenlopende mogelijkheden na afstuderen.

De opleiding beschikt over een passend, goed gekwalificeerd docentencorps van voldoende omvang. Naast docenten in vaste dienst kent de afdeling een fors aantal docenten in tijdelijke dienst die vooral worden ingezet voor het werkgroepenonderwijs in de eerste jaren.

De commissie heeft de literatuur bestudeerd die in de bacheloropleiding wordt gebruikt en constateert dat er onder andere handboeken voor professionals worden voorgeschreven die van behoorlijk niveau zijn. Dat draagt volgens de commissie bij aan de verbinding tussen wetenschap en praktijk.

Voor het schrijven van de bachelorthese sluiten studenten een contract en schrijven zij een these in twaalf weken, waarna er een (on)voldoende resultaat volgt. Bij een onvoldoende resultaat moet men opnieuw beginnen. De commissie is tijdens de gesprekken overtuigd geraakt van het positieve effect van deze werkwijze op de gewenste tijdsduur van het afstudeertraject.

De commissie stelt samenvattend dat met name de inhoudelijk sterke samenhang van het onderwijsprogramma met goed op elkaar aansluitende programmaonderdelen, de stimulerende organisatie en de heldere, gestructureerde opbouw in leerlijnen maken dat er sprake is van een uitdagende leeromgeving. De commissie beoordeelt Standaard 2 voor de bacheloropleiding dan ook als goed.

In de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* kunnen studenten kiezen uit vier specialisaties. De commissie stelt vast dat de opleiding voldoet aan de eisen van de postacademische registraties om daarmee studenten mogelijkheden te bieden op toekomstige klinische registraties en een vervolg in het klinische werkveld. De aansluiting van de masteropleiding op de bachelorspecialisatie is goed. De specialistische cursussen op het gebied van de interventies en diagnostiek bouwen voort op eerdere bachelorcursussen en zijn noodzakelijk voor het met succes voltooien van een klinische stage. Eventuele herhaling van leerstof is functioneel en er zijn geen hiaten in de benodigde kennis, constateert de commissie.

Een flink aantal docenten werkt tevens in de beroepspraktijk. Zij weten hun ervaringen op een relevante wijze in te brengen in het onderwijs, stelt de commissie vast.

De opleiding kent een stage met flankerend onderwijs, specialistische cursussen, met name op het gebied van diagnostiek en interventies en een masterthese. De commissie vindt de keuze van de opleiding voor een omvangrijke stage passend en vindt het initiatief van de opleiding om te zoeken naar mogelijkheden om de theoretische basis die studenten opdoen, sterker te verankeren in de praktijkstage, noodzakelijk.

De opleiding onderneemt diverse initiatieven om de duur van de klinische stage binnen de perken te houden. De commissie waardeert de aandacht die de opleiding hiervoor heeft en constateert dat nu al driekwart van de stages voldoet aan de voorgeschreven omvang. De verwachting van de opleiding is dat dit aantal volgend jaar nog hoger ligt.

De commissie waardeert het gegeven dat de opleiding veel aandacht besteedt aan het inperken van de duur van de masterthese. In de docentenhandleiding Masterthese van

augustus 2011 wordt ruim aandacht besteed aan de nieuwe richtlijnen die het mogelijk moeten maken om de masterthese af te ronden in drie maanden bij een fulltime stage tot zes maanden bij een halftime stage.

In de *masteropleiding Psychologie* is minder tijd uitgetrokken voor de stage dan bij de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie*, zodat meer tijd overblijft voor de specialistische cursussen op het gebied van de gekozen specialisatie. De studenten schrijven daarnaast een masterthese. De inrichting van de masteropleiding is toereikend voor de gestelde doelen, stelt de commissie vast. De aansluiting van de masteropleiding op de bachelorspecialisatie is goed. Eventuele herhaling is functioneel en er zijn geen hiaten in de benodigde kennis, constateert de commissie.

In de opleiding kunnen studenten kiezen tussen een aantal varianten waarvan de eerste vier voortbouwen op de gekozen bachelorspecialisatie. De overige drie keuzemogelijkheden zijn zogenoemde 'tracks'. Deze tracks zijn eigenstandige masterprogramma's waarin studenten worden aangetrokken uit verschillende bachelorspecialisaties en ook van elders. De commissie constateert dat de toevoeging van de specifieke tracks een meerwaarde biedt, waarbij studenten met een geschikte achtergrond die niet worden toegelaten de gelegenheid hebben om in één van de andere vier programma's in te stromen.

De bij de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* genoemde initiatieven rond het inperken van de duur van de stage en masterthese gelden ook voor de *masteropleiding Psychologie*.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **goed**.

Masteropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als voldoende.

Masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als voldoende.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven. Vervolgens wordt de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleidingen realiseren.

Toetsing

De commissie heeft van de bachelor- en masteropleidingen een selectie van toetsen en opdrachten bestudeerd. Bij de toetsen was het antwoordmodel of beoordelingsformulier gevoegd. De commissie constateert dat de toetsen van de drie opleidingen aansluiten op het aangeboden onderwijs en van voldoende niveau zijn. Er is sprake is van adequate toetsing van wetenschappelijke en beroepsgerichte kennis en vaardigheden.

De opleidingen hebben een examencommissie die zich laat adviseren door de directeur van het onderwijsinstituut en door de beleidsmedewerker onderwijs. De commissie komt maandelijks bijeen. De commissie constateert dat de examencommissie in ruime mate aandacht heeft voor de kwaliteit van de toetsing. In 2011 heeft de examencommissie bijvoorbeeld een onderzoek gedaan naar de betrouwbaarheid van toetsen uit het propedeusejaar, naar aanleiding van de invoering van grotere studieonderdelen. De commissie heeft de analyse van toetsing ingezien en waardeert de grondige wijze waarop de examencommissie dit onderzoek heeft uitgevoerd en hier conclusies aan heeft verbonden. Uit de notulen van diverse commissies blijkt dat de examencommissie ook in 2012 ruim aandacht heeft voor (het verhogen van) de betrouwbaarheid van toetsen.

De examencommissie heeft in 2010 een commissie Toetskader ingesteld. Deze commissie Toetskader ontwikkelt een nieuw toetsbeleid voor de opleiding en een daarvan afgeleide docentenhandleiding rond toetsing en beoordeling, parallel aan de ontwikkeling van het nieuwe onderwijsprogramma. Het raamwerk staat vast en de uitwerking is in de propedeuse gerealiseerd. Dit geldt ook voor de onderdelen van de wetenschappelijke schrijflijn en voor de masterthese. Voor iedere toets wordt een specificatietabel gemaakt, waarmee wordt aangetoond hoe de leerdoelen over de toets zijn gespreid. De commissie stelt vast dat op dit moment enkele docenten al een dergelijke tabel samenstellen, maar dat dit nog niet in alle gevallen gebeurt. Uit het nieuwe beleid blijkt dat de opleidingen willen inzetten op een intensieve toetsing en een afwisseling van toetsvormen. Daarnaast streeft men naar een borging van de validiteit en betrouwbaarheid van de toetsen. De commissie merkt op dat de invoering van het toetsbeleid grondig wordt aangepakt, doch een lang tijdspad kent. De opleiding geeft aan de commissie aan dat het erg belangrijk is om een breed draagvlak te creëren, wat nu eenmaal lang duurt. De verschillende programmagroepen kennen een sterke eigen regie. De commissie kan zich erin vinden dat het management geen papieren werkelijkheid wil creëren maar verwacht van de opleidingen dat zij zich het komende jaar inspannen om het toetsbeleid voortvarend te implementeren.

Het is de commissie opgevallen dat de aantallen cum laude judicia tussen de verschillende specialisaties verschillen. De commissie vroeg zich daarom af of er de criteria voor de toekenning van judicia wel eenduidig worden toegepast. De opleiding gaf aan dat de verschillen tussen de specialisaties vrijwel zeker het gevolg is van verschillen tussen studenten en niet van het hanteren van verschillende beoordelingscriteria. *Psychologische methodenleer* trekt bijvoorbeeld doorgaans erg goede studenten en *Arbeids- & organisatiepsychologie* trekt relatief veel studenten die in het voortraject zwakker hebben gepresteerd. Verder merkt de commissie op dat de opleidingen, vooral de masteropleidingen, erg veel judicia uitreiken. Bijna de helft van de afgestudeerden van de masteropleidingen wordt bijzonder onderscheiden met ‘cum laude’ of met ‘met genoegen’. De commissie vindt dit aantal te hoog. Meer dan tien procent van de studenten een cum laude toekennen vindt de commissie onvoldoende selectief en differentiërend. De opleidingen gaven desgevraagd aan dit aantal ook te hoog te vinden. De opleidingen hebben de voorwaarden voor cum laude en met genoegen in september 2011 aangepast en verwachten dat het aantal judicia ‘cum laude’ in de toekomst beneden de tien procent zal uitvallen.

Het merendeel van de toetsing in de *bacheloropleiding Psychologie* bestaat uit schriftelijke toetsen met een combinatie van meerkeuzevragen met drie antwoordalternatieven en essayvragen. Daarnaast worden andere toetsvormen gebruikt zoals het beoordelen van literatuur- en onderzoeksverslagen. Studenten krijgen feedback op hun gedrag en opstelling in de eerdergenoemde professionele gedragslijn. Ook worden presentaties beoordeeld, worden groepsopdrachten van commentaar voorzien, en krijgen studenten in met name het vaardigheidsonderwijs (gesprekspactica, interventiecurssussen, diagnostiekonderwijs) teruggekoppeld hoe hun vaardigheden zich ontwikkelen. Bij alle onderdelen wordt de toetsing en de uiteindelijke puntentoeckenning bepaald door de beoordeling van een tentamen of een verslag.

De opleiding toetst niet alleen achteraf maar ook gedurende de onderwijsperiode. Opdrachten tellen bijvoorbeeld mee en deelttoetsen dragen bij aan het eindresultaat. Dit past in het nu of nooit beleid dat de opleiding hanteert om studenten aan te zetten tijdens de cursus te studeren. Het aantal herkansingen is teruggebracht tot één en er wordt geprobeerd deze herkansingen zo veel mogelijk in vakantieperiodes te programmeren. De opleiding wil uitstelgedrag voorkomen en ervoor zorgen dat de voorbereiding van herkansingen niet conflicteert met nieuwe vakken. De toetsing wordt altijd afgesloten aan het eind van het blok zodat er geen overlap is met volgende blokken. De regelmatige toetsing draagt bij aan de studeerbaarheid van het programma en er is sprake van een goede spreiding van tentamens over het studiejaar, stelt de commissie vast. Wel constateert de commissie dat de toetsing in het derde bachelorjaar nog minder goed georganiseerd is dan in de eerste twee jaar. Deze constatering wordt ondersteund door uitspraken van derdejaarsstudenten *Brein & Cognitie* in het gesprek met de commissie over de organisatie van toetsing. Zij noemen een aantal gebeurtenissen zoals het plaatsen van onjuiste uitslagen op Blackboard, onjuiste normering, afname van een tentamen dat al op Blackboard was gepubliceerd en spellingsfouten in toetsen. Positief vonden de studenten dat de problemen in alle gevallen naar tevredenheid zijn opgelost.

Studenten tekenen een contract in het eerste jaar dat ze eigen werk inleveren en juist verwijzen naar bronnen. Vanaf het eerste jaar worden alle papers en verslagen gecontroleerd op plagiaat met behulp van de plagiaatchecker Ephorus.

De bacheloropleiding beschikt over een tentamencoördinator die de tentamens in de eerste twee jaar bewaakt. Alle tentamens en herkansingen worden ruim voor de afname voorgelegd

aan de tentamencoördinator die alle vragen beoordeelt op basis van de leerdoelen, de specificatietabel en nagaat wat de samenhang is tussen de leerstof en de gestelde vragen. Zij werkt onder directe leiding van de voorzitter examencommissie en overlegt met de docenten over de tentamenvragen om te bevorderen dat de tentamens zowel betrouwbaar als valide zijn. Na afname van meerkeuzetentamens wordt de uitslag statistisch geanalyseerd om na te gaan of alle vragen goed discrimineren en een bijdrage leveren aan de totale betrouwbaarheid. Deze analyse kan aanleiding zijn om vragen uit toetsen te verwijderen. De commissie stelt vast dat de aanwezigheid van de tentamencoördinator en het monitorsysteem zichtbaar bijdraagt aan de borging van de kwaliteit van de toetsen in de eerste twee jaar van de bacheloropleiding.

De commissie heeft de studiegids 2011-2012 bestudeerd om zich een indruk te vormen van de gehanteerde toetsvormen in de cursorische onderdelen in de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* en in de *masteropleiding Psychologie*. Studenten gaven aan de commissie aan dat er veel met opdrachten wordt gewerkt. De commissie concludeert dat er sprake is van een veelheid aan toetsvormen, variërend van schriftelijke tentamens met essayvragen tot opdrachten en papers.

De masteropleidingen hebben gezamenlijk doelstellingen voor de stages geformuleerd en hebben beoordelingsformulieren vastgesteld die nu bij alle klinische- en onderzoeksstages worden gebruikt. De commissie heeft de beoordelingsformulieren van de stage bestudeerd en constateert dat deze in grote lijnen voldoende zijn, maar dat er bij de klinische stages geen beoordelingscriteria zijn geformuleerd waarin beoordeeld wordt of er voldoende wetenschappelijke reflectie plaatsvindt op in de praktijk gebruikte methoden en technieken, zoals het gebruik van evidence based therapieën. De docenten beaamden in het gesprek met de commissie dat hieraan wel aandacht wordt besteed in de bijeenkomsten, maar dat deze inderdaad niet terugkomen in de beoordelingscriteria. De commissie adviseert de beoordelingsformulieren op dit punt aan te passen.

Gerealiseerde eindkwalificaties

Zoals bij Standaard 1 is toegelicht, maken de opleidingen in de eindtermen onderscheid tussen kennisdoelen en vaardigheidsdoelen. De studenten tonen volgens de opleiding aan dat zij de kennisdoelen hebben bereikt door de betreffende studieonderdelen uit de bacheloropleiding of masteropleiding met een voldoende resultaat af te ronden. Voor ieder vaardigheidsdoel geven de opleidingen in het zelfevaluatierapport globaal aan waar in de betreffende opleiding het gerealiseerde eindniveau per doel wordt vastgesteld.

De opleidingen houden op verschillende manieren zicht op de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. Volgens het zelfevaluatierapport blijkt uit alumnireportages dat meer dan negentig procent van de afgestudeerden binnen een half jaar betaald werk vindt, waarbij de meerderheid werk heeft gevonden waar een academicus voor werd gevraagd. Wel valt op dat veel afgestudeerden werk vinden in andere branches dan die waartoe zij zijn opgeleid. Een specifiek knelpunt is volgens het zelfevaluatierapport het aantal wachtenden voor een plaats in een postacademische opleiding. Als afgestudeerden het pad van de klinische registratie willen vervolgen, moeten zij vaak lang wachten. De commissie stelt vast de opleidingen zicht hebben op de (eigen alumni in de) beroepspraktijk en op vervolgopleidingen, en activiteiten ontplooiën om de aansluiting te optimaliseren. De opleidingen participeren bijvoorbeeld samen met de Vrije Universiteit in de Stichting Postdoctorale Opleidingen en er is een alumnikring Psychologie opgericht.

Bacheloropleiding Psychologie

Het derde studiejaar wordt afgesloten met een bachelorthese. Deze is gepland aan het einde van het derde bachelorjaar in de laatste twaalf weken, waarin studenten ruim de helft van de tijd aan de these werken. Soms volgt men in de laatste periode van het derde jaar een vak van 6 EC en een bachelorthese van 12 EC, soms kiezen studenten voor een vak van 9 EC en een bachelorthese van 9 EC. In beide gevallen bestaat de bachelorthese uit een literatuuroverzicht maar bij de 12-puntsvariant voegen de studenten een onderzoeksopzet toe, waarbij de student het literatuuroverzicht gebruikt als opstap voor een voorstel voor aanvullend onderzoek op het gekozen gebied. De opleiding overweegt om de bachelorthese en het onderzoeksdeel van het onderzoekspracticum samen te voegen. Bij realisatie daarvan wordt de bachelorthese een onderzoeksverslag met een literatuursectie. De commissie kan zich vinden in de voorgestelde wijziging, waarbij de commissie samen met de opleiding vaststelt dat het een uitdaging zal zijn om voor alle studenten geschikte opdrachten te vinden.

De opleiding heeft een nieuwe procedure ingevoerd waarbij studenten in twaalf weken hun bachelorthese gereed moeten hebben. De commissie constateert dat de nieuwe aanpak succes heeft; studenten zijn beter in staat de bachelorthese af te ronden in de tijd die daarvoor staat. De regels en richtlijnen rond de duur van de these zijn helder voor alle betrokkenen, constateert de commissie.

De commissie heeft zich een oordeel gevormd van het niveau van het afstudeerwerk van bachelorstudenten. De commissie heeft hiertoe de bachelortheses bestudeerd van vijftien afgestudeerde studenten Psychologie uit de periode van 2009 tot en met 2011. De commissie constateert dat de bachelortheses van de bachelorstudenten van voldoende niveau zijn. De beoordeling van de bachelortheses is in lijn met die van de commissie.

De opleiding geeft aan dat bij elk empirisch onderzoek toestemming van de ethische commissie vereist is. Een student dient een uitgebreide aanvraag met reflectie in alvorens toestemming kan worden verleend. Het valt de commissie op dat de studenten in de bachelortheses, waar deze voorstellen omvatten voor empirisch onderzoek, geen aandacht besteden aan de ethische aspecten van het onderzoek. De commissie adviseert om de reflectie op ethische aspecten van het onderzoek onderdeel te laten uitmaken van het eindwerk van de student.

De bachelortheses worden door twee beoordelaars beoordeeld. Bij de bachelortheses die de commissie heeft bestudeerd, was niet overal zichtbaar dat er een tweede beoordelaar ingeschakeld was. Bij de bachelortheses waar dat wel zichtbaar was, is op basis van het beoordelingsformulier niet helder wat de inbreng van de tweede beoordelaar is geweest bij de totstandkoming van het eindoordeel. De commissie adviseert de opleiding ervoor zorg te dragen dat deze inbreng zichtbaarder wordt gemaakt in de beoordelingsformulieren.

Opvallend in de beoordelingsformulieren is de aandacht voor de procesmatige aspecten naast de beoordeling van het eindproduct. De commissie vindt de weging van de oordelen over het proces en het product bij de totstandkoming van het eindoordeel soms moeilijk te volgen bij afwezigheid van een toelichting. De opleiding gaf naar aanleiding van deze bevindingen van de commissie aan dat slechts één van de te beoordelen aspecten over het proces gaat. Het proces lijkt echter op sommige beoordelingsformulieren meer mee te tellen bij het eindoordeel dan op andere beoordelingsformulieren. Bij het formulier voor de bachelortheses is overigens een grotere rubriek voor productbeoordeling opgenomen dan bij de formulieren voor de mastertheses.

Verder valt het de commissie in de beoordelingsformulieren op dat er weinig schriftelijke toelichting wordt gegeven op de cijfermatige eindoordelen. De opleiding gaf naar aanleiding van deze opmerkingen van de commissie aan dat de toelichting op het eindoordeel in een gesprek wordt gegeven. De commissie vindt het voor de transparantie van de beoordeling van belang dat de motivatie ook – kort en zakelijk – op schrift wordt vastgelegd.

Masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie

De afstudeerfase bestaat uit de stage en de masterthese van gezamenlijk minstens 42 EC. Stage en masterthese worden meestal los van elkaar uitgevoerd. Er bestaat de mogelijkheid beide onderdelen van de afstudeeropdracht in combinatie met elkaar uit te voeren.

Het verslag van de klinische praktijkstage bestaat uit de beschrijving van de instelling, de plaats en de functie van de psycholoog aldaar, de eigen activiteiten, de leerdoelen, de persoonlijke indruk van de stage, de evaluatie en de bijlage met testen, patiënten, casus en literatuur.

De masterthese is een (empirisch) onderzoek naar een psychologische vraagstelling. De student kiest het onderwerp van het onderzoek, bereidt het voor, voert het uit en legt de bevindingen vast onder begeleiding van een docent. De volledige empirische cyclus wordt doorlopen. Dit houdt in dat de student het onderzoek, inclusief het onderzoeksdesign (mede) opzet, de gegevens verzamelt en analyseert en een onderzoeksrapport schrijft. Elke masterthese wordt afgesloten met een openbare presentatie, de masterthesebespreking. Voorafgaand aan de daadwerkelijke uitvoering maakt de student altijd eerst een opzet voor een masterthese (het concept onderzoeksvoorstel) dat moet worden goedgekeurd. Het volgen van tien colloquia maakt ook deel uit van de eisen die gesteld worden aan de masterthese.

De commissie heeft zich een oordeel gevormd van het niveau van het afstudeerwerk van masterstudenten *Gezondheidszorgpsychologie*. De commissie heeft hiertoe de masterthesen bestudeerd van vijftien afgestudeerde studenten *Gezondheidszorgpsychologie* uit de periode van 2009 tot en met 2011. De masterthesen die de commissie heeft bestudeerd, zijn van voldoende niveau en de beoordeling van de commissie is in overeenstemming met de oordelen van de opleiding. De commissie heeft wel enkele opmerkingen. De vraagstelling is in een aantal gevallen niet duidelijk geformuleerd. Deze is bijvoorbeeld in een lopende tekst ‘verstopt’. Ook de verantwoording van de vraagstelling of analysemethode ontbreekt in een aantal gevallen. De onderzoeksopzet wordt in een aantal gevallen al in de inleiding gepresenteerd. Dat is niet de juiste plaats. Ook mist de commissie bij een aantal thesen een gedegen discussie over de relevantie van de resultaten van het onderzoek voor de theoretische uitgangspunten uit de inleiding.

Het valt de commissie bij het beoordelingsformulier voor de thesen op dat de ruimte voor een schriftelijke motivatie van het eindoordeel weinig wordt benut. De commissie ziet nauwelijks toelichting bij afwijking van het gemiddelde, terwijl het de regel is dat de beoordelaars in dat geval een motivatie moeten geven. Bij navraag onder afstudeerbegeleiders door de commissie blijkt dat de toelichting aan de student op het eindoordeel vooral mondeling plaatsvindt. De begeleiders zijn zich nog onvoldoende bewust van de verantwoordingsfunctie van het beoordelingsformulier. De opleiding geeft aan dat het voornemen is om de verantwoording voor het eindoordeel meer te formaliseren. De commissie onderstreept de noodzaak hiertoe.

Op het beoordelingsformulier is ruimte voor een handtekening van de beide beoordelaars. Niet overal is een tweede handtekening gegeven, constateert de commissie. Daarnaast zijn nauwelijks opmerkingen door de tweede beoordelaar op de formulieren genoteerd. Soms is

aan een doorhaling van een cijfer te zien dat er discussie over het oordeel is geweest. De commissie maakt uit het gesprek met afstudeerbegeleiders op dat de samenwerking tussen de twee beoordelaars goed werkt. De tweede beoordelaar wordt sinds kort ook betrokken bij de beoordeling van het onderzoeksvorstel. Deze beoordelaar geeft hier individueel zijn oordeel. De commissie stelt echter vast dat de bijdrage van de tweede beoordeling onvoldoende zichtbaar is in de beoordelingsformulieren.

Evenals bij de beoordelingsformulieren van de bachelortheses, is er in de beoordelingsformulieren van de masterthesen ruim aandacht voor procesmatige aspecten naast de beoordeling van het eindproduct. De commissie vindt het in de formulieren onvoldoende inzichtelijk gemaakt wat de weging van de oordelen op het proces en het product is geweest bij de totstandkoming van het eindoordeel.

De beoordelingsformulieren van de masteropleidingen die de commissie heeft ingezien, waren per specialisatie en track verschillend. Sommige formulieren bevatten nu maar één regel over het product. In de uitzondering is er wel een uitgebreid aantal vragen over het product. Dit jaar is een standaardbeoordelingsformulier ingevoerd, zodat vanaf het huidige studiejaar een eenduidige beoordeling van de masterthesen zal plaatsvinden. Het model is uitgebreider dan de formulieren die de commissie nu heeft gezien.

Masteropleiding Psychologie

De afstudeerfase van de *masteropleiding Psychologie* bestaat uit de stage en de masterthese van 36 EC. Stage en masterthese worden meestal los van elkaar uitgevoerd. Er bestaat de mogelijkheid beide onderdelen van de afstudeeropdracht in combinatie met elkaar uit te voeren. De procedure voor de masterthese van de *masteropleiding Psychologie* is gelijk aan de procedure voor de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie*.

Het verslag van een onderzoeksstage bestaat uit twee delen: een verslag van verrichte werkzaamheden en een onderzoeksverslag (voor zover na de stage mogelijk), bestaande uit de secties samenvatting, inhoudsopgave, inleiding, methode, resultaten, conclusie, discussie en literatuur. Als de stage is gekoppeld aan de masterthese, is een apart onderzoeksverslag niet vereist. Wel is een apart stageverslag noodzakelijk over de verrichte werkzaamheden.

De commissie heeft zich een oordeel gevormd van het niveau van het afstudeerwerk van masterstudenten Psychologie. De commissie heeft hiertoe de masterthesen bestudeerd van vijftien afgestudeerde studenten Psychologie uit de periode van 2009 tot en met 2011.

De masterthesen die commissie heeft bestudeerd, zijn van voldoende niveau. Het eindoordeel van de opleiding is in een enkel geval enigszins hoger dan het oordeel van de commissie. In deze thesen mist bijvoorbeeld een gedegen reflectie of ontbreken data waarop conclusies zijn gebaseerd.

De opmerkingen over de inzichtelijkheid van de beoordelingsformulieren bij de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* gelden ook voor de *masteropleiding Psychologie*. Begeleiders gaven aan de commissie aan dat zij de formulieren inderdaad niet altijd even zorgvuldig invullen. Sommige begeleiders doen dit alleen als zij verwachten dat zij de schriftelijke onderbouwing ter ondersteuning nodig denken te hebben bij de mondelinge terugkoppeling aan de student. De opleiding vertelde aan de commissie dat zij werkt aan het versterken van de verantwoordingsfunctie van de beoordelingsformulieren. Ook worden striktere afspraken gemaakt over de samenwerking tussen de beide beoordelaars. In de masterspecialisaties is al ingevoerd de eerste beoordelaar zowel het proces als het product beoordeelt en de tweede beoordelaar alleen het product.

Overwegingen

De gehanteerde toetsen zijn volgens de commissie van voldoende niveau. Er wordt binnen de drie opleidingen adequaat getoetst of de studenten de leerdoelen van programmaonderdelen hebben gerealiseerd. Het is over het algemeen bij de toetsing duidelijk hoe docenten tot een beoordeling komen. De commissie spreekt zich positief uit over de frequente toetsing in de *bacheloropleiding Psychologie*.

De examencommissie bewaakt de kwaliteit van de inhoud van toetsen. Het nieuwe toetskader is uitvoerbaar, transparant en controleerbaar. Implementatie van het toetskader heeft echter nog slechts plaatsgevonden in de propedeusefase van de bacheloropleiding. De controle op de toetsing is versterkt, mede door de werkzaamheden van de examencommissie en de tentamencoördinator. De commissie merkt op dat de invoering grondig is, doch een lang tijdspad kent. De commissie kan zich erin vinden dat het management geen papieren werkelijkheid wil creëren maar verwacht van de opleidingen dat zij zich het komende jaar inspanssen om het toetsbeleid verder te implementeren.

Op basis van de beoordeling van bachelor- en masterthesen heeft de commissie vastgesteld dat het niveau van zowel bachelorstudenten als masterstudenten overeenkomt met de verwachtingen die de commissie heeft van studenten van deze opleidingen. De cijfergeving van de commissie kwam in het algemeen dan ook overeen met de door de opleidingen toegekende beoordelingen. Het niveau van de wetenschappelijke eindwerken bevestigt de commissie in haar opvatting dat de toetsing en beoordeling van wetenschappelijke vorming in de drie opleidingen adequaat is. De commissie had wel opmerkingen over theses. Het eindoordeel van theses van de *masteropleiding Psychologie* is in een enkel geval hoger dan het oordeel van de commissie. In deze theses mist bijvoorbeeld een gedegen reflectie of ontbreekt de vermelding van de data waarop conclusies zijn gebaseerd. De vraagstelling in theses van de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* is in een aantal gevallen niet duidelijk geformuleerd. Deze is bijvoorbeeld in een lopende tekst 'verstopt'. Ook de verantwoording van de vraagstelling ontbreekt in een aantal gevallen. De onderzoeksopzet wordt regelmatig al in de inleiding gepresenteerd. Dat is niet de juiste plaats. Ook mist de commissie bij een aantal theses een gedegen discussie over de relatie tussen de conclusies en het aanvankelijk gepresenteerde theoretische kader.

De hantering van beoordelingsformulieren bij de theses is voor verbetering vatbaar. De beoordelingsformulieren bij de theses worden nog niet consequent gebruikt, op eenduidige wijze ingevuld en gewogen. De geschreven feedback wordt nog niet transparant en duidelijk geformuleerd. Beoordelingscriteria zijn niet zichtbaar gekoppeld aan eindkwalificaties. Daarnaast is niet helder wat de inbreng van de tweede beoordelaar is geweest bij de totstandkoming van het eindoordeel. Opvallend is de ruime aandacht voor procesmatige aspecten naast de beoordeling van het eindproduct in de beoordelingsformulieren van de masteropleidingen. De commissie vindt het onduidelijk wat de weging van de oordelen op het proces en het product is geweest bij de totstandkoming van het eindoordeel. De commissie stelt vast dat de beoordelaars zich niet steeds voldoende bewust zijn van de verantwoordingsfunctie van het beoordelingsformulier.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als voldoende.

Masteropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als voldoende.

Masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als voldoende.

Algemeen eindoordeel

De commissie heeft de drie standaarden voor de bacheloropleiding en de twee masteropleidingen beoordeeld als voldoende.

Standaard 1

De commissie komt tot de conclusie dat de voorgeschreven inhoudelijke componenten uit het domeinspecifiek referentiekader zichtbaar terug komen in de vaardigheidsdoelen en kennisdoelen van de bachelor- en masteropleidingen en daarmee voldoen aan de eisen die daaraan gesteld worden.

Standaard 2

De commissie komt tot de conclusie dat de geformuleerde eindkwalificaties vertaald worden binnen de opleidingen, waarbij voldoende aandacht is voor onderwijs gericht op wetenschappelijke en (academisch) professionele vorming. De bacheloropleiding is logisch opgebouwd. De samenhang in de masteropleidingen is voldoende. De studielast en rendementen van de drie opleidingen zijn voldoende. Het onderwijs wordt verzorgd door betrokken en deskundig onderwijspersoneel. Er zijn goede voorzieningen voor zowel de bachelor- als de masterstudenten, waarbij de voorzieningen op dit moment minder worden gewaardeerd door de studenten door een tijdelijke verhuizing. Er is voldoende aandacht voor de kwaliteit van de drie opleidingen.

Standaard 3

Het toetsysteem van de bachelor- en masteropleidingen voldoet en er is een adequaat afgestemde mix van toetsvormen, waarbij de opleidingen op de goede weg zijn met de inrichting van toetsbeleid voor een adequate borging van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling. Afgestudeerden van de opleidingen bereiken de geformuleerde eindkwalificaties, waarbij de beoordelingssystematiek van de theses kan worden aangescherpt.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Psychologie* als voldoende.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Psychologie* als voldoende.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie* als voldoende.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

---

Prof. dr. E. (Eddy) Van Avermaet (1946) studeerde af in de psychologie in 1970 aan de Katholieke Universiteit Leuven. In 1975 promoveerde hij aan de Universiteit van Californië in Santa Barbara. Vanaf 1974 is hij werkzaam aan de Katholieke Universiteit Leuven, waar hij in 1982 hoogleraar werd. Hij is directeur van het Leuven Center for Cultural and Social Psychology. Hij was hoofdredacteur van het *European Journal of Social Psychology* en medeorganisator van meerdere internationale conferenties. Ook ontving hij acht onderzoekssubsidies. Zijn onderzoek richt zich op interpersoonlijke perceptie (sociale cognitie) en op coöperatie en competitie tussen individuen en groepen. Zijn bestuurlijke activiteiten omvatten onder meer het voorzitterschap van de Onderwijsraad KU Leuven, voorzitter van het departement Psychologie van de faculteit en academisch coördinator kwaliteitszorg van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR). Daarnaast was hij adviseur van de Vlaamse minister van Onderwijs over de overgang naar de bachelor-masterstructuur en de introductie van het accreditatiestelsel in Vlaanderen.

A.W.F. (Diana) Coppens BSc (1989) behaalde haar bachelor Psychologie aan de Universiteit Leiden. Vervolgens is zij daar de research master *Psychology* begonnen met als track Sociale en Organisationspsychologie. Extracurriculaire activiteiten waar Diana zich mee bezig heeft gehouden zijn onder andere een bestuursjaar bij de Studievereniging der Psychologie Labyrint, waar zij onder meer lezingen, workshops, congressen en een bezoek aan een buitenlandse universiteit georganiseerd heeft. Tevens is zij een jaar student-lid van het opleidingsbestuur Psychologie geweest en heeft zij een KNAW assistentschap gedaan. Het afgelopen jaar heeft zij deelgenomen aan het 'Leiden Leadership Programme', een universitair honoursprogramma voor masterstudenten van de Universiteit Leiden.

Prof. dr. W. (Walter) Everaerd (1937) is emeritus hoogleraar Algemene Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. In Utrecht studeerde hij van 1959 tot februari 1964 Klinische en Experimentele Psychologie. Daarna volgde hij opleidingen in de psychotherapie. Hij was betrokken bij de introductie van de gedragstherapie in Nederland. Hij promoveerde in 1970 op een gedragstherapeutisch onderwerp, namelijk operante conditionering met psychiatrische patiënten. In 1985 vertrok hij naar Amsterdam. Zijn onderzoek ligt op het gebied van de experimentele klinische psychologie. Aanvankelijk was dat de gedragstherapie, daarna de seksuologie en het emotionele geheugen. Zijn onderzoek werd gesteund door ZWO en later door NWO, daarnaast door het Astmafonds, de Kankerbestrijding en andere fondsen. Na zijn emeritaat continueerde hij zijn onderzoek en nam nieuw werk aan als adviseur bij Emotional Brain bv te Almere en bij de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken. Hij was zowel binnen als buiten de universiteit bestuurlijk actief.

A.L. (Abigaël) Herschberg BSc (1985) is studente Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). Zij was lid van de Evaluatie Commissie aan de UvA (2008-2010), zat tweeënhalf jaar in de opleidingscommissie waarvan twee jaar als voorzitter (2009-2011), is vanaf het begin van haar studie betrokken als studentvoorlichter, zette de Klinische Fractie op (2010-2011) en volgde het Honours Programma dat zij met succes afrondde (2008-2011). Op dit moment is zij vierdejaars studente Klinische Psychologie waarvoor zij fulltime stage loopt in de verslavingszorg. Tevens is zij lid van de College van Beroep voor de Examens van de UvA (COBEX), studentlid van de Sectie Verslavingspsychologie van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en werkt zij sinds vier jaar als intakecoördinator bij Voedselbank Bos en Lommer en Voedselbank de Baarsjes te Amsterdam.

Prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar (1942) studeerde psychologische functieleer te Utrecht van 1966 tot 1972. Hij promoveerde in 1983 op het proefschrift 'Cognitieve complexiteit'. Van 1988 tot 2006 was hij hoogleraar aan de Universiteit Utrecht met de leeropdracht Onderwijskunde, i.h.b. de onderwijspsychologie en ICT in het onderwijs. Van 2006 tot 2009 was hij honorair hoogleraar en sinds 2009 emeritus hoogleraar. Hij was tot zijn pensionering directeur van het onderzoeksinstituut ICO-ISOR en voorzitter van de opleiding onderwijskunde in Utrecht. Kanselaar was medeoprichter van de researchmaster Educational Sciences in Utrecht. Hij gaf leiding aan verschillende door NWO gefinancierde onderzoeksprojecten, o.a. op het terrein van samenwerkend leren met ICT (Computer Supported Collaborative Learning, CSCL), probleem oplossen, computertoepassingen in het onderwijs bij wiskunde, natuurkunde en talen. Hij begeleidde als promotor 16 promovendi en participeerde sinds 2000 in meer dan 50 wetenschappelijke publicaties. Hij heeft verschillende bestuursfuncties vervuld in nationale en internationale wetenschappelijke organisaties. Zo was hij onder andere lid van het College van Bestuur van de SVO, voorzitter van de Landelijke Vereniging van Onderwijsresearch en lid van het landelijk management team onderzoekschool ICO.

L.C. (Lauren) Koetzier (1990) volgt momenteel de bacheloropleiding Psychologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Zij is tweedejaars studente en zal met ingang van het nieuwe semester de minor Klinische Psychologie volgen. Sinds het begin van haar studie is zij werkzaam geweest als jaarvertegenwoordiger bij de facultaire studentenraad. Tevens is zij bij de faculteit betrokken als studentvoorlichter. In het semester 2010-2011 heeft zij de functie van studenttoehoorder vervuld binnen het facultair bestuur.

Prof. dr. M. W. (Maurits) van der Molen (1950) studeerde Klinische Psychologie (specialisatie: Klinische Neuropsychologie) en Psychologische Functieleer (specialisatie: Psychofysiologie) aan de Vrije Universiteit Amsterdam. In 1981 promoveerde hij aldaar op een psychofysiologisch onderwerp (promotor: prof. dr J.F. Orlebeke). In datzelfde jaar werd hij medewerker aan de toenmalige vakgroep Ontwikkelingspsychologie van de subfaculteit Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. In 1990 werd hij aan dezelfde universiteit benoemd tot hoogleraar Ontwikkelingspsychologie, i.h.b. in de psychobiologische en differentieel-psychologische aspecten. Hij was gasthoogleraar aan verschillende buitenlandse universiteiten (o.a. Vrije Universiteit Brussel, Sapienza Università di Roma, Université de Montréal). Hij heeft jarenlang leiding gegeven aan de programmagroep Ontwikkelingspsychologie (UvA), en was 'founding director' van het Cognitive Science Center Amsterdam (CSCA). Hij was directeur van de landelijke onderzoekschool Experimentele Psychologie (EPOS) en voorzitter en medeoprichter van de Vereniging Nederlandse Ontwikkelingspsychologie (VNOP). Hij is president geweest van de Federation of European Societies for Psychophysiology (FEPS) en founding-president van de European Society for Cognitive and Affective Neuroscience (ESCAN). Hij is lange tijd managing editor geweest van het tijdschrift *Acta Psychologica*. Zijn onderzoeksgroep heeft aan de basis gestaan van biologische ontwikkelingspsychologie in Nederland en is zonder ophouden ondersteund door NWO.

E.A. (Elke) Schoneveld BSc (1989) volgde de bacheloropleiding Psychologie, richting Persoon, in Nijmegen van 2007 tot 2011 en behaalde haar diploma cum laude. Daarna is zij begonnen aan de tweejarige research master Behavioural Science, tevens aan de Radboud Universiteit, die zij in 2013 zal afronden. Haar ambitie is om na de research master te promoveren op een onderwerp op het gebied van de ontwikkelingspsychologie. Tijdens haar bachelorstudie was zij werkzaam als student-assistent en heeft ze vijf maanden aan de Universiteit van Glasgow (Glasgow University) gestudeerd. Tijdens haar research master heeft

ze een beurs ontvangen van de KNAW in het kader van het Programma Akademie-Assistenten om zelfstandig een onderzoek uit te voeren.

Prof. dr. J.M. (Maarten) van Son (1946) studeerde Klinische Psychologie aan de UU en promoveerde (1978) daar op gedragstherapie bij sociale vaardigheidsproblemen, in dienst van ZWO. Hij volgde gelijktijdig scholing in psychotherapie en schoolde zich verder in de klinisch psychologische praktijk. In de loop van de tijd behaalde hij zijn beroepskwalificaties onder meer leidend tot de registraties Gz-psycholoog/klinisch psycholoog en psychotherapeut. Hij was UD en UHD op het gebied van de klinische psychologie en was als hoogleraar Klinische Psychologie verbonden aan de Universiteit Utrecht (1991-2011). Hij was actief in onderzoek op het terrein van de klinische psychologie onder meer bij depressie, eetstoornissen, postpartumproblematiek, psychische gevolgen van traumata en psychische problematiek bij brandwonden en begeleidde daarbij zijn promovendi. Hij was actief in vele functies met betrekking tot onderzoek en onderwijs, patiëntenzorg en organisatie/bestuur, waaronder vakgroepvoorzitter, departementsbestuurder, faculteitsbestuurder en voorzitter/directeur van het onderwijsinstituut psychologie. Verder was hij opbouwer en hoofdopleider voor de postmasteropleidingen tot Gz-psycholoog en tot specialist klinisch psycholoog. Hij was verder actief in buitenuniversitaire (beroeps)organisaties, onder andere als voorzitter van de Vereniging voor Cognitieve- en Gedragstherapie (VGCT). In 2011 ging hij met emeritaat, en bleef actief als lid van het tuchtcollege van het NIP en het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg, als voorzitter van klachtcommissies van zorginstellingen, vicevoorzitter Zorggroep voor Verloskunde en docent Beroepsethiek.

Dr. R. (Riël) Vermunt (1941) is afgestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam en heeft daarna diverse jaren gewerkt als wetenschappelijk medewerker Sociale Psychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Vermunt is in 1981 in Leiden gepromoveerd op onderzoek naar sociale vergelijking. Hij heeft zich in Leiden verdiept in het verschijnsel rechtvaardigheid. Hij heeft in dat kader diverse cursussen gegeven en studenten begeleid in onderzoeksprojecten, stages en scripties, en gaf colleges sociale psychologie. Hij was acht jaar onderwijsdirecteur van de *graduate school* voor de sociale psychologie in Nederland: het Kurt Lewin Instituut en bestuurslid van de Nederlandse Associatie van Sociaal-psychologisch Onderzoekers. Bovendien heeft hij diverse bestuursfuncties vervuld op sectie-, subfaculteits- en faculteitsniveau. Hij was acht jaar voorzitter van de sectie Sociale Psychologie van de Leidse Universiteit. Hij is medeoprichter en redacteur van het tijdschrift *Gedrag en Organisatie*, is medeoprichter en bestuurslid van de International Society for Social Justice Research geweest en heeft diverse 'rechtvaardigheids'-congressen georganiseerd. Ook was hij co-editor van de serie *Critical Issues in Social Justice*, uitgegeven door Plenum Press, New York. Hij was verbonden aan de University of Skövde in Zweden gedurende een periode van vijf jaar. Hij is auteur en medeauteur (redacteur) van vele artikelen, hoofdstukken en boeken op het gebied van rechtvaardige verdelingen, verschenen in internationale media. Momenteel heeft hij een 'nul-aanstelling' aan de Universiteit Leiden.

S. (Sanne) van Wetten BSc (1986) volgde van 1998 tot 2004 voorbereidend wetenschappelijk onderwijs aan het Sint-Janscollege te Hoensbroek. Van 2005 tot 2009 studeerde zij Pedagogiek in Sittard. In 2009 was zij werkzaam als pedagogisch medewerker voor Xonar jeugdhulpverlening, waar zij werkte in een 24-uurs voorziening voor jongeren met een autisme spectrum stoornis. Van 2009 tot 2012 studeerde zij Psychologie aan de Universiteit Maastricht. Aldaar was zij actief als lid van de studentenraad en opleidingscommissie. Daarnaast was zij werkzaam als freelance pedagogisch begeleider.

Dr. G. (Gezinus) Wolters (1943) studeerde Psychologische Functieleer te Groningen van 1964 tot 1971. In 1971 werd hij aangesteld als wetenschappelijk medewerker bij de subfaculteit psychologie van de Universiteit Leiden. Hij promoveerde in 1983 op het proefschrift *Episodic memory*. Sinds 1988 was hij UHD bij de sectie Cognitieve Psychologie in Leiden. Sinds 2003 maakt hij deel uit van de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken. Na zijn pensionering in 2008 is hij parttime aangesteld als coördinator voor de facultaire laboratoria. Daarnaast treedt hij regelmatig op als getuige-deskundige in rechtszaken. Naast het geven van onderwijs en doen onderzoek, vervulde hij binnen en buiten de faculteit een groot aantal bestuurlijke taken. Hij was onder andere lid van het faculteitsbestuur en van het bestuur van NWO-MaGW en was lid en voorzitter van diverse NWO subsidiecommissies. Verder was hij nauw betrokken bij de oprichting van de onderzoeksschool EPOS en gaf hij leiding aan enkele door NWO gefinancierde onderzoeksprojecten. Daarnaast was hij lange tijd lid van de redactie van *Acta Psychologica*. Hij heeft een groot aantal nationale en internationale wetenschappelijk publicaties op zijn naam op het gebied van het menselijk geheugen. Deze hebben zowel betrekking op theorievorming (gebaseerd op experimenten en simulaties met neurale netwerkmodellen), als op praktische toepassingen (zoals de betrouwbaarheid van herinneren door ooggetuigen).

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

Domeinspecifiek referentiekader voor de onderwijsvisitatie/accreditatie van de bachelor- en Masteropleidingen psychologie in Nederland

Kamer psychologie, november 2010

1. Inleiding: relatie tot de onderwijsvisitatie 2011/2012

Voorafgaand aan de visitatie van de psychologieopleidingen in Nederland heeft de Kamer Psychologie, het disciplineoverlegorgaan van de VSNU, de criteria vastgelegd waaraan naar haar oordeel de academische bachelor- en Masteropleiding moeten voldoen. Zij heeft daarbij aansluiting gezocht bij de uitgangspunten van de vier vorige visitatiecommissies, die respectievelijk in 1988, 1994, 2000 en 2006 de opleidingen hebben beoordeeld. De criteria sluiten tevens aan op het NIP-rapport 'De kwaliteit van de psychologiebeoefening' (NIP, 1995). Daarnaast hebben we ons bij het opstellen van de criteria rekenschap gegeven van de EuroPsy criteria (EFPA, 2005). Hierbij dient aangetekend te worden dat deze laatste uitgaan van een driejarige bachelor- en een tweejarige Masteropleiding. In Nederland is gepoogd in navolging van andere Europese landen ook accreditatie te verkrijgen voor het voorzorgen van een tweejarige Masteropleiding voor (deelgebieden van de) psychologie. Diverse aanvragen zijn weliswaar goed beoordeeld door de NVAO maar niet doelmatig bevonden door het ministerie van Onderwijs. Het ministerie beroept zich o.a. op het argument dat de opleidingen in het verleden vierjarig waren en van voldoende niveau en meent daarnaast dat er geen bezwaar is tegen het opnemen van specialistische onderdelen in de bachelorfase.

Bij de Bacheloropleiding psychologie gaat het om een disciplinegeoriënteerde bachelor waarbij in de meeste gevallen sprake zal zijn van doorstroom naar een Masteropleiding in dezelfde (deel)discipline (zie de nota 'Naar een open hoger onderwijs' van het ministerie van Onderwijs, november 2000). Voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog zal de driejarige Bacheloropleiding in de psychologie geen civiel effect hebben, omdat het competentieniveau na drie jaar hiervoor te beperkt is (zie Onderwijsvisitatie Psychologie, VSNU, 2001, p. 39). De nadruk in de Bacheloropleiding psychologie ligt op disciplinaire academische vorming en globale kennisverwerving. De Bacheloropleiding psychologie biedt daarmee een uitstekende basis om door te kunnen stromen naar een Masteropleiding psychologie of naar een andere (gerelateerde) Masteropleiding. In nauwe aansluiting op de Bacheloropleiding psychologie is de Masteropleiding psychologie echter een noodzakelijke voorwaarde voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog.

De invoering van de bachelor-masterstructuur heeft geleid tot een aantal nieuwe voorwaarden en uitgangspunten. Het gaat immers om twee afzonderlijke, eigenstandige opleidingen met ieder een eigen set doelstellingen en eindkwalificaties. Daarbij wordt enerzijds verwacht dat de bachelor een behoorlijke keuzevrijheid kent (bijvoorbeeld in de vorm van een minor) en dat na de bachelor opnieuw kan worden nagedacht over de keuze van een masteropleiding, eventueel in een andere richting of aan een andere universiteit. Anderzijds blijkt uit de argumentatie van het ministerie ten aanzien van de (on)doelmatigheid van een tweejarige Masteropleiding psychologie, dat bachelor en masteropleiding juist in hun samenhang moeten worden gezien. De gewenste specialisatie en de voorbereiding op postacademisch onderwijs vindt immers plaats in bachelor én masteropleiding tezamen. Daarmee verschaft de ministerie de psychologieopleidingen een paradoxale opdracht, die heeft geresulteerd in een behoorlijke diversiteit tussen de Nederlandse psychologieopleidingen, waarbij vooral de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte tussen opleidingen

verschilt in de bachelorfase. Dit zal er toe leiden dat wanneer bachelorprogramma's met andere bachelorprogramma's worden vergeleken er aanzienlijke inhoudelijke verschillen worden gevonden. Dit geldt ook bij een onderlinge vergelijking van masterprogramma's. Wanneer echter de bachelor- en Masteropleiding als één geheel worden bekeken, zijn de Nederlandse opleidingen onderling goed vergelijkbaar. Ook is duidelijk dat er inhoudelijk weliswaar verschillen bestaan, maar dat over het te bereiken eindniveau grote eensgezindheid heerst. Verschillen in profilering zullen zowel tussen opleidingen als binnen opleidingen (bijvoorbeeld tussen verschillende mastervarianten) altijd aanwezig zijn. Van belang is daarom vooral ook het academisch niveau van de eindkwalificaties van de verschillende bachelor- en Masteropleidingen.

In verband hiermee heeft de Kamer Psychologie zich op het standpunt gesteld dat bij het formuleren van de criteria de bachelor- en Masteropleiding een organisch op elkaar aansluitend geheel vormen. Daarbij respecteert en accepteert zij verschillen die er in de afgelopen periode tussen de verschillende opleidingen psychologie zijn ontstaan ten aanzien van de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte. Wel is de Kamer Psychologie van mening dat de Bacheloropleiding psychologie - mede gezien de internationale eisen - overwegend uit psychologievakken en steunvakken moet bestaan.

2. Doelstelling en aard van de academische psychologieopleiding

Het uitgangspunt bij het opstellen van de criteria is dat de psychologie een zelfstandige opleiding is met eigen doelstellingen. Die doelstellingen zijn enerzijds ontleend aan het specifiek eigen disciplinaire karakter van de psychologie als wetenschap en anderzijds aan het veld van toepassingen waarop de opleiding voorbereidt. Mede bepalend voor de identiteit van de psychologieopleiding is de internationale herkenbaarheid en erkenning ervan.

In algemene zin richt de psychologie zich op de wetenschappelijke bestudering van gedrag en beleving van mensen (of dieren) in hun verhouding tot zichzelf en tot hun fysieke en sociale omgeving. De psychologie is een biopsychosociale wetenschap. Observatie en analyse van intrapersoonlijke en interpersoonlijke processen dienen in samenhang te geschieden met enerzijds kennis over de biologische fundering van het gedrag en anderzijds over de sociale en fysieke context waarbinnen deze plaatsvinden. Dit geldt voor alle subdisciplines van de psychologie.

De aard van de psychologie brengt mee dat in deze discipline uiteenlopende analysemodellen worden gehanteerd voor de beschrijving en verklaring van bijvoorbeeld processen van neurofysiologische, intrapsychische, interindividuele, institutionele of culturele aard. Een belangrijke taak van de psychologie is dan ook verbanden te leggen tussen de verschillende verklaringsmodellen.

Er worden diverse methoden toegepast in de verschillende gebieden van de psychologie zoals de experimentele en de quasi-experimentele methode alsmede klinische observatie, neuro-imaging, fysiologische metingen en survey. Kennis van verschillende veel gebruikte methoden wordt van groot belang geacht voor de academisch geschoolde psycholoog.

De psychologieopleiding bereidt de studenten voor op de psychologische onderzoeks- en beroepspraktijk. Een specifiek kenmerk hiervan is dat psychologen, net zoals medici, beslissingen nemen die het (geestelijk) welzijn van individuele personen in belangrijke mate kunnen bepalen. Kennis over de ethiek van onderzoek en bij professioneel handelen is daarom onontbeerlijk.

3. Gevolgen voor de inhoud van de opleiding

Voorgaande uitgangspunten leiden ertoe dat de psychologieopleiding, naar het oordeel van de Kamer Psychologie, inhoudelijk tenminste de volgende componenten dient te omvatten. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de genoemde componenten niet per se als afzonderlijke cursus in het curriculum moeten zijn terug te vinden. De componenten kunnen ook als onderdeel van (meerdere) andere cursussen in het curriculum worden aangeboden.

In de Bachelorfase:

- a. inleidingen in de belangrijkste deelgebieden van de psychologie, met name de biologische psychologie, de cognitieve psychologie, de ontwikkelingspsychologie, de sociale psychologie, de differentiële psychologie en psychopathologie.
- b. de steungebieden: geschiedenis van de psychologie, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer en data-analyse en statistiek;
- c. onderwijs en oefening in de methoden van de psychologische wetenschap en het psychologische onderzoek (doorlopen van de empirische cyclus) en van de beroepspraktijk; de mogelijkheid om (indien relevant en gewenst) een stevige basis te leggen om in de masterfase te kunnen voldoen aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog;
- d. naast globale kennis van de belangrijkste fundamentele deelgebieden ook globale kennis van de belangrijkste toepassingsgebieden die in de betreffende opleiding worden aangeboden;
- e. een bachelorthese, hetzij een verslag van een literatuuronderzoek, hetzij een verslag van een (klein) empirisch onderzoek.

In de Masterfase:

- a. inhoudelijke, specialistische kennis, afhankelijk van de mastervariant;
- b. gesuperviseerde praktijk- en/of onderzoeksstage;
- c. (indien relevant en gewenst, mede afhankelijk van de mastervariant) verdere oefening in vaardigheden voor de beroepspraktijk, zodanig dat daarmee voldaan wordt aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog;
- d. een masterthese: opzet, uitvoering en rapportage van een empirisch en/of analytisch onderzoek waarbij sprake is van een hoge mate van zelfstandigheid.

4. Bestuurlijke en organisatorische randvoorwaarden

De Kamer Psychologie neemt als uitgangspunt dat het eigen karakter van de psychologieopleiding een zodanige bestuurlijke en organisatorische inbedding vereist dat de beslissingsbevoegdheid over het programma bij psychologen berust, met inbegrip van de examencommissie. Ten slotte acht de Kamer geregeld landelijk overleg over kwalificaties voor beroepsuitoefening en beroepsethiek tussen de psychologieopleidingen en met de beroepsvereniging van groot belang.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Vaardigheidsdoelen

Na het succesvol doorlopen van de propedeuse kan een student:

- teksten uit inleidende wetenschappelijke tekstboeken parafraseren en analyseren;
- eenvoudige wetenschappelijke artikelen parafraseren en analyseren;
- onder supervisie een eenvoudige onderzoeksvraag afleiden uit bestaande literatuur (zelfstandig denken) en een antwoord zoeken op basis van wetenschappelijke literatuur (parafraseren, analyseren en zelfstandig denken);
- onder supervisie en in groepsverband een onderzoeksvraag bedenken, een eenvoudig empirisch onderzoek opzetten (zelfstandig denken), uitvoeren en analyseren (zelfstandig denken);
- communiceren door MC vragen of essayvragen te beantwoorden; korte mondelinge presentaties verzorgen; een eerste aanzet tot een wetenschappelijk artikel schrijven ;
- reflecteren op zijn studiesucces.

Na het succesvol doorlopen van de bacheloropleiding kan een student:

- teksten uit wetenschappelijke tekstboeken parafraseren en analyseren en op hoofdlijnen evalueren;
- wetenschappelijke artikelen parafraseren, analyseren en op hoofdlijnen evalueren;
- onder supervisie een wetenschappelijk relevante onderzoeksvraag afleiden uit bestaande literatuur (zelfstandig denken) en een wetenschappelijk verantwoord antwoord zoeken op basis van wetenschappelijke literatuur (parafraseren, analyseren en zelfstandig denken) en het antwoord op hoofdlijnen evalueren;
- onder supervisie en in groepsverband een wetenschappelijk relevante onderzoeksvraag afleiden uit bestaande literatuur (zelfstandig denken), een passend empirisch onderzoek opzetten (zelfstandig denken), uitvoeren en analyseren (zelfstandig denken) en het antwoord op hoofdlijnen evalueren;
- communiceren door MC vragen of essayvragen te beantwoorden; mondelinge presentaties geven; verslagen schrijven in de vormgeving van een wetenschappelijk artikel; basale gesprekstechnieken hanteren;
- reflecteren op zijn eigen rol in studiesucces en in de toepassing van de geleerde vaardigheden.

Na het succesvol doorlopen van het masterprogramma kan een student:

- teksten uit wetenschappelijke handboeken parafraseren, analyseren en evalueren;
- wetenschappelijke artikelen parafraseren, analyseren en evalueren;
- zelfstandig eerder gedaan onderzoek over een bepaalde onderzoeksvraag in kaart brengen;
- zelfstandig maar onder supervisie een wetenschappelijk relevante onderzoeksvraag of een toepassing afleiden uit bestaande literatuur (zelfstandig denken), een passend empirisch onderzoek opzetten, uitvoeren en analyseren (zelfstandig denken) en het antwoord evalueren;
- communiceren door MC vragen of essayvragen te beantwoorden; mondelinge presentaties geven; in de vormgeving van een wetenschappelijk artikel rapporteren;

- reflecteren op zijn eigen rol in studiesucces en in de toepassing van de geleerde vaardigheden; de NIP code toepassen in zijn wetenschappelijke gedrag.

Kennisdoelen bacheloropleiding

Voor alle afgestudeerden van de bacheloropleiding gelden alle gecursiveerde kennisdoelen (uitgedrukt in onderwerpen). Elke afgestudeerde heeft in het derde jaar bovendien een bepaalde specialisatie gekozen. De bij de specialisatie behorende kennisdoelen verschillen per gekozen specialisatierichting. Al deze doelen zijn gekoppeld aan het bachelorniveau van de vaardigheden. Voorts beheersen alle afgestudeerden de kennisdoelen vallend onder onderzoeksmethoden en technieken & methodologie op het bachelorniveau van de vaardigheden.

Brein & Cognitie:

Mind-Brain relationship, Nerve Cells, Synapses & Hormones, the Nervous system, Brain plasticity, Vision, Sensation and Perception, Object Recognition, Learning and Memory, Reasoning and Intelligence, Emotion and Motivational Behaviour, Language, Attention and Consciousness, Executive Functions, Clinical neuropsychology, Brain Function, Localization of Functions.

route Cognitieve Neurowetenschap:

Action and Control, Experimental Design, Research methods in cognitive psychology, Programming, Psychophysiological Experimentation, Neuroscience.

route Toegepaste Cognitieve Psychologie:

Action and Control, Experimental Design, Research methods in cognitive psychology, Behavior under extreme circumstances, Decision making and Judgement. Applied Cognitive Psychology, Environmental Psychology.

Klinische Neuropsychologie:

Mind-Brain relationship, Nerve Cells, Synapses & Hormones, the Nervous system, Brain plasticity, Vision, Sensation and Perception, Object Recognition, Learning and Memory, Reasoning and Intelligence, Emotion and Motivational Behaviour, Language, Attention and Consciousness, Executive Functions, Clinical neuropsychology, Psychopathology, Brain Function, Localization of Functions. Action and Control; Clinical neuropsychology, Psychodiagnostics; Psychological Interventions; Clinical counselling techniques.

Klinische Ontwikkelingspsychologie:

General theories, Physical growth, Motor development, Brain development, Behavior genetics, Perception, Language, Cognitive development / Information processing, Executive functions/ Self-regulation, Emotional development, Social development, Moral development, School psychology, Developmental psychopathology; Learning disabilities; Psychodiagnostics; Psychological interventions; Therapeutic counselling techniques; Behavior measurement and Research methods in developmental psychology.

Sociale Psychologie:

Attitudes and attitude change; Social perception and attribution; Social cognition; Social influence (Conformity); Group processes and intergroup relations; Self identity and social identity; Interpersonal behavior (Aggression, Cooperation, Affiliation); Emotions. Social Emotions; Research Methods in Social Psychology.

Arbeids- en Organisatiepsychologie:

Organizational structure and culture, Organizational change, Team processes, Leadership in organizational settings, Motivation and behavior in the workplace. Work motivation, Workrelated stress and health, Recruitment, selection and workperformance, Working in groups, Research methods in

W&O-psychology, Interventions in work and health psychology, Career management, planning and development

Klinische Psychologie:

Individual differences; Theories of psychopathology [biological, cognitive, behavioral, interpersonal]; Abnormal psychology [internalizing disorders, personality disorders, cognitive & psychotic disorders]; Psychodiagnostics; Psychological Interventions; Clinical conversational skills; Research methods in clinical psychology

Methoden en technieken & Methodologie:

Foundations of Psychology (History of Psychology; Theory of Science). Research Methods (Correlational and Experimental Designs; Random Assignment; Causality and Generalisability; Internal and External Validity). Classical Test Theory (Models for Testcores; Reliability and Validity). Basic Statistics (Descriptive Statistics; Probability Theory; Random Sampling; Confidence Intervals; Statistical Hypothesis Testing; Significance Level, Power and Effect Size; Normal-Theory and Distribution-Free Tests; Correlation and Regression). Applied Statistics (Statistical Tests from the Binomial Test up to the (Multivariate) Analysis of (Co) Variance; Multiple Regression Analysis; Principal Component Analysis; The Analysis of Contingency Tables; SPSS); Foundations of Methodology (Measurement Theory; Induction, Causality and Bayesian Inference; Validity Reconsidered). General Latent Variable Models (Factor Analysis; Item Response Models; Latent Class Analysis; Multilevel Models). Structural Equation Modelling (LISREL). Fitting Loglinear Models. Mathematical psychology. Programming in R.

Kennisdoelen masteropleiding

1. Aansluitmaster Psychologie, specialisatie Brein en Cognitie

route Cognitieve Neurowetenschap.

Obligatory: neural theories and models of cognition; integration of experimental psychological and neuroscientific findings; key concepts of cognitive electrophysiology across different levels of analysis; current trends in cognitive electrophysiology.

Advised choice: artificial neural networks, connectionist models and modeling; electrochemical neurotransmission; sleep patterns; evolution and development of sleep; sleep disorders; neurophysiology of sleep related processes; diagnoses of sleep disorders; sleep electroencephalography.

Other possibilities: choice of topics related to either mechanisms of psychopharmacological drugs, psychophysiological experimentation, or cognitive electrophysiology methods, or conscious and unconscious processes, or neuroimaging, or language and memory, or basic affective processes, or model evaluation.

route Toegepaste Cognitieve Psychologie.

Obligatory: Applied cognitive psychology of eye witness testimony, decision making, ergonomics, training, perception, traffic behavior, human error and the psychology of trouble shooting; environmental psychology, theories, research methods, and practical implications; thinking and problem solving during building engineering; mutual influences of environment on behavior; the cognitive psychology of advertisements; the psychology of extension education; influences on consumer behavior.

Advised choice: (artificial neural networks, connectionist models and modeling; electrochemical neurotransmission) or (mechanisms of psychopharmacological drugs in relation to psychosis,

schizophrenia, mood disorders, anxiety disorders, ADHD, dementia, substance dependence, pain and sleep disorders; synthesis of neurotransmitters; receptors; enzymes; signal transduction, psychopharmacological interventions in signal transduction; drug administration; blood-brain barrier; physical half-life; maximal plasma concentration) or (sleep patterns; evolution and development of sleep; sleep disorders; neurophysiology of sleep related processes; diagnoses of sleep disorders; sleep electroencephalography).

Other possibilities: choice of topics related to either, psychophysiological experimentation, or cognitive electrophysiology methods, or conscious and unconscious processes, or neuroimaging, or language and memory, or basic affective processes, or model evaluation.

2. Aansluitmaster Psychologie, specialisatie Arbeids- & Organisatiepsychologie

route Personeelsselectie en –ontwikkeling

Advised choice: Personnel selection and assessment (prediction theories, measurement of criteria, selection of ethnic minorities, human resource costing), or Prosocial behavior in work relations (predictors and consequences of prosocial and antisocial behavior), or Creativity in organizations (what is creativity, how to select creative employees, how to enhance creativity in organizations), and Advising and consulting (in) organizations.

Route Sociale processen in organisaties

Advised choice: Conflict and cooperation (cooperation, conflict management, negotiation), or Advising and consulting (in) organizations, and Judgment in managerial decision-making, or Prosocial behavior in work relations (predictors and consequences of prosocial and antisocial behavior), or Creativity in organizations (what is creativity, how to select creative employees, how to enhance creativity in organizations).

route Psychologie van arbeid en gezondheid

Required: Internalizing disorders and their relevance to work situations.

Advised choice: Personnel selection and assessment (prediction theories, measurement of criteria, selection of ethnic minorities, human resource costing), or Prosocial behavior in work relations (predictors and consequences of prosocial and antisocial behavior), or Creativity in organizations (what is creativity, how to select creative employees, how to enhance creativity in organisations), or Judgment in managerial decision-making.

3. Aansluitmaster Psychologie, Specialisatie Psychologische Methodenleer

Obligatory: Methodological and statistical consulting

Advised choice: Applied multivariate statistics; Programming skills (R and/or Stimulus presentation); Meta-analysis; Advanced LISREL.

Other possibilities; Choice of topics related to programming, data-analysis, testconstruction and validation, psychometrics.

4. Aansluitmaster Psychologie, Specialisatie Sociale Psychologie

Choice of topics related to stereotypes and discrimination; automatic processes underlying stereotyping; overcoming prejudice; social functions of emotions; emotional contagion; (inter) groupemotions; emotion regulation; the role of emotions in conflict and leadership; survey methodology; research sampling; measurement of attitudes and opinions; consumer psychology; developing advertisement campaigns; social influence; propagating pro-social behavior (e.g. helping behavior, donations);

5. Aansluitmaster Psychologie: track Gedrag & Gezondheid

Obligatory: Models of health behavior; controlled vs. automatic influences on behavior; affect; risk perception; health communication; behavior regulation; goal pursuit; self-control; self-management; social influences; stress; research methods (experimental designs, correlational designs, causality, sampling, qualitative designs (focus groups, (group-)interviews); measuring implicit processes; determinant studies; effect studies; implementation studies; behavior change interventions; intervention mapping.

6. Aansluitmaster Psychologie, track Training & Development

Obligatory: Achievement Motivation, Autonomy and Self-regulation, Social Anxiety, Resistance to Change and Threat, Self-esteem & Self-acceptance, Self-disclosure & Feedback, Communication in Groups, Leadership, Majority and minority influence, Social Loafing, Conformity, Social Identity, BIG-5, Group Development, Social Cohesion, Creativity, Effect Evaluation.

7. Aansluitmaster Psychologie, track Sport- & Prestatiepsychologie

Obligatory: Motivation theory, Self Determination theory, Achievement goal theory, Flow, Optimal Experience, Models of Self-regulation, Implementation Intentions, Goal Setting theory, Implicit theories of ability, Emotions and performance, Emotional Intelligence, Regulation of emotions, Individual Zones of Optimal Functioning (IZOF) theory, Perfectionism, Self Talk, Imagery, Mindfulness, Leadership theories, Performance in Groups, Injuries, Stress and Injury Model, Psychology of injury rehabilitation, Personality and performance, Attentional processes. Talent detection, Talent identification, Giftedness, Developmental stages in talent development, Expertise, Deliberate practice, Learning, Learning of complex movements, Neural Basis of Learning, Evolutionary genetics, Role of Parents and environment, Relative age effect, Definitions, domain specificity, and measurement of creativity, personality factors underlying creativity (personality profile, heritability), cognitive processes underlying creativity (flexibility, incubation, construal level), motivational processes underlying creativity (intrinsic motivation, regulatory focus, threats). Common research methods in sportpsychology, different ways to operationalize study variables, study design, internal/external/construct/statistical validity, mediation, moderation, power, effect size, causality, Counseling skills (basic counseling skills) , Specialized intervention skills (goal setting, relaxation, imagery, self-talk), presentation skills (how to translate psychological theory for an audience of athletes/ performers).

8. Aansluitmaster Gezondheidszorgpsychologie, specialisatie Klinische Neuropsychologie

Obligatory: Neuropsychological aspects and diagnoses of developmental disorders, neurological disorders in children and adults, aging, dementia and depression; neuropsychological tests and testing; neuropsychological reports; re-education after neurological damage; care plans and treatment of disorders in executive functioning, memory, mental retardation, aphasia, neglect, hemianopia, apraxia, behavioral changes, emotional changes, pain and fatigue after brain damage; coaching of caregivers; multidisciplinary approach to re-education; peer supervision; evidenced based approach to clinical problems; the diversity of professional activities; the diversity of patient populations; organization of (mental) health care in the Netherlands; ethical aspects of treatment; legal aspects of treatment.

Advised: choice of topics related to either neurological disorders, or psychopharmacology, or sleep disorders, or neurocognitive aging.

9. Aansluitmaster Gezondheidszorgpsychologie, specialisatie Klinische Psychologie

Obligatory: diagnostic skills (interpretation and knowledge of diagnostic tests, working from a scientist/practitioner perspective, ability to provide feedback and report); theories of evidence based interventions; intervention skills (functional and consequence analyses; relaxation exercises; exposure; behavioral activation; social skills training; cognitive therapy); specialized intervention skills (one of: anxiety and depression, depression and attachment, medical psychology, personality disorder); the diversity of professional activities; the diversity of patient populations; organization of (mental) health care in the Netherlands; ethical aspects of treatment; legal aspects of treatment.

Other possibilities: science and pseudo-science; border areas of clinical psychology.

10. Aansluitmaster Gezondheidszorgpsychologie, specialisatie Klinische Ontwikkelingspsychologie

Obligatory: emotional, behavioural, cognitive and social development, also in relation to brain maturation; developmental psychopathology; diversity of interventions and therapies; tests and testing; diagnoses of developmental disorders; casuistry; methodological and analytic skills; analysis and reporting; counseling techniques; ethical and legal aspects; healthcare-map; relation between clinical research and the field.

Advised: forensic aspects and riskfactors of anti-social behaviour, crime analysis; brain development and developmental psychopathology; cognitive neuroscience of healthy and pathological aging; schoolpsychology;

11. Aansluitmaster Gezondheidszorgpsychologie, track Klinische Forensische Psychologie

Obligatory: Forensic aspects in assessing psychopathology (e.g., malingering); clinical forensic psychological tests; clinical forensic diagnostic reports; risk assessment; care plans and treatment of externalizing problems and disorders (aggression, addiction, borderline personality disorder, psychopathy, antisocial personality disorder, paraphilia); multidisciplinary approach to assessing and treating externalizing problems and disorders; evidenced based approach to clinical forensic problems; the diversity of professional activities in the forensic context; the diversity of patient populations in the forensic context; organization of forensic mental health care in the Netherlands; ethical aspects of treatment in the forensic context (e.g., forced treatment); legal aspects of treatment in the forensic context (e.g., TBS-system).

Other possibilities: Choice of topics related to the assessment and/or etiology and/or treatment of antisocial behavior and psychopathy, deception and malingering, addiction, and (partner) violence.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Overzicht van het studieprogramma per studiejaar

Bachelorpropedeuse	60 ec
• Voorbereidende statistiek	0
• Inleiding in de Psychologie & Cognitieve Psychologie	12
• Onderzoeksmethoden en Statistiek 1	12
• Ontwikkelingspsychologie	6
• Sociale Psychologie & Arbeids- & Organisationspsychologie	12
• Klinische Psychologie & Biologische Psychologie	12
• Practicumgroep Wetenschappelijk Denken 1 1	0
• Practicumgroep Wetenschappelijk Denken 2 1	0
• Testtheorie en -praktijk incl. Onderzoeksoriëntatie door Participatie	3
• Propedeusethese	3
 Tweede bachelorjaar	60 ec
algemeen deel, verplichte onderdelen:	6
• Onderzoeksmethoden en Statistiek 2 & SPSS	3
• Controverses in Psychologisch Onderzoek	21
• Onderzoekspracticum basisdeel en onderzoeksdeel	6
• Verwerking van en Rapportage over Teksten 2	6
• Grondslagen van de Psychologie	6
• Gesprekspacticum	
onderdelen naar eigen keuze:	12
• Voorbereiding specialisatie, verbreding en keuze (keuzevak, kernthema, of specialistisch onderdeel)	
 Derde bachelorjaar, specialisatie	60 ec
• Verplichte specialisatieonderdelen2	30 à 51
• Specialisatieonderdelen naar keuze2	0 à 21
• Bachelorthese	9 à 12

Bacheloropleiding in schema

Propedeuse

Semester 1			Semester 2		
8 weken	8 weken	4 weken	8 weken	8 weken	4 weken
<i>Psychologie: Reikwijdte, basis en methode</i>		<i>De mens in Ontwikkeling</i>	<i>De sociale mens</i>	<i>Problematisch gedrag, individuele verschillen, biologische basis</i>	<i>Testleer; VRT-1</i>
Inleiding & Cognitie (12 ec)		Ontwikkelingspsychologie (6 ec)	Sociale & Arbeids- en organisatiepsychologie (12 ec)	Klinische & Biologische Psychologie (12 ec)	Testtheorie & Praktijk
Onderzoeksmethoden en Statistiek 1 (OMS-1) (12 ec)					Propedeuse these (6 ec)
Practicumgroep Wetenschappelijk Denken incl. Verwerking van en Rapportage over Teksten 1 (VRT-1). De punten zijn geïntegreerd in de bovengenoemde onderdelen					

Tweede studiejaar

Semester 1			Semester 2		
8 weken	8 weken	4 weken	8 weken	8 weken	4 weken
Onderzoeksmethoden &	Onderzoekspracticum & Onderzoeksdeel (12 ec)		Keuzevak	Keuzevak	Verwerking van &

Statistiek 2 SPSS (6 ec)	&	(6 ec)	(6 ec)	Rapportage over Teksten 2 (VRT-2) (6 ec)
Onderzoeks- practicum Basisdeel (9 ec)	Controverses in de Psychologie (3 ec)	Grondslagen van de Psychologie (6 ec)	Gespreks- practicum (6 ec)	

Derde studiejaar

<i>Eerste semester in 8-8-4</i>		
Kritisch wetenschappelijk denken (6 ec)	Grondslagen van de Psychologie (6 ec)	Testconstructie (full time, 6 ec)
Gesprekspracticum of VRT-2 of Keuzevak (intern of extern)	Gesprekspracticum of VRT-2 of Keuzevak (intern of extern)	
<i>Tweede semester in 8-8-4</i>		
OMS-2, inclusief SPSS en basisdeel Onderzoekspracticum (12 ec)		Klinische Diagnostiek (full time, 6 ec)
Gesprekspracticum of VRT-2 of Keuzevak (intern of extern)	Gesprekspracticum of VRT-2 of Keuzevak (intern of extern)	

Specialisaties

Arbeids- & Organisationspsychologie

- Basisprogramma A&O 30 ec
  - Motivatie en Arbeidsgedrag
  - Arbeid, Gezondheid en Werkstress
  - Werving, Selectie en Arbeidsprestaties
  - Design, Operationalisatie & Analyse (DOA)
- Werken in Groepen 6 ec
- Leiderschap óf Organisatiestructuur & Cultuur (één uit twee) 6 ec
- Career Management óf Organisatieverandering óf Interventies in de Arbeids- & Gez.h. psychologie 9 ec
- Bachelorthese A&O 9 ec

Brein & Cognitie

- Basisprogramma Brein en Cognitie: 30 ec
  - Perceptie, Aandacht & Bewustzijn
  - Hogere Mentale Processen
  - Actie & Controle
  - Taal
  - Leren en Geheugen
  - Emoties
  - Experimenteel Design
  - Experimentatie
  - Symposium
- Keuze uit bacheloraanbod specialistische cursussen Brein & Cognitie 18 – 21 ec
  - waarvan verplicht voor de route Cognitieve Neuropsychologie:
    - Inleiding Programmeren en Signaal analyse
    - Psychofysiologische experimentatie
    - Neurowetenschappen
  - waarvan verplicht voor de route Toegepaste Cognitieve Psychologie:
    - Calamiteitenpsychologie
    - Beslissen en Beoordelen
- Bachelorthese Brein en Cognitie 9 - 12 ec

Klinische Psychologie

- Basisprogramma Klinische Psychologie: 30 ec
  - Psychopathologie en psychiatrische classificatie
  - Diagnostiek 1: Psychodiagnostiek
  - Internaliserende stoornissen: angststoornissen
  - Internaliserende stoornissen: stemmingsstoornissen
  - Psychologische interventies 1: theorie en praktijk
  - Persoonlijkheidsstoornissen
  - Cognitieve functiestoornissen
  - Werkgroepen Klinische Psychologie
- Keuze uit bacheloraanbod specialistische cursussen Klinische Psychologie 18 ec
  - waarvan verplicht:
    - Analyse van onderzoeksgegevens 6 ec
    - Klinische gespreksvoering 6 ec
- Bachelorthese KP 12 ec

(Klinische) Ontwikkelingspsychologie

- Basisprogramma ontwikkelingspsychologie: 30 ec
  - Cognitieve Ontwikkeling
  - Sociale ontwikkeling
  - Emotionele Ontwikkeling
  - Klinische Ontwikkelingspsychologie
  - Schoolpsychologie
  - Werkgroepen Ontwikkelingspsychologie
  - Diagnostiek 1: Ontwikkelingspsychologie

Voorts:

- Interventiepracticum 1 6 ec
- Toegepaste statistiek in de ontwikkelingspsychologie 6 ec
- Oriëntatie werkveld 6 ec
- Klinische gespreksvaardigheden: Ontwikkelingspsychologie 3 ec
- Bachelorthese KLOP 9 ec

Klinische Neuropsychologie

- Basisprogramma Brein en Cognitie, variant Klinische Neuropsychologie: 30 ec
  - Perceptie, Aandacht & Bewustzijn
  - Hogere Mentale Processen
  - Actie & Controle
  - Taal
  - Leren en Geheugen
  - Emoties
  - Klinische Neuropsychologie
  - Practicum Neuropsychologische Tests
  - Symposium

Voorts:

- Psychologische interventies 1 voor Klinisch Neuropsychologen 6 ec
- Diagnostiek 1 voor Klinisch Neuropsychologen 3 ec
- Gespreksvaardigheden voor Klinisch Neuropsychologen 3 ec
- Psychopathologie voor Klinisch Neuropsychologen 6 ec
- Statistiek voor Klinisch Neuropsychologen 3 ec
- Bachelorthese Klinische Neuropsychologie 9 ec

Psychologische Methodenleer

- Basisprogramma Methodenleer : 30 ec
  - Basisvaardigheden Wiskunde, Statistiek & Programmeren
  - Grondslagen van de Methodologie
  - Algemene Latente Variabele Modellen
  - Controverses
- Keuze uit bacheloraanbod specialistische cursussen Methodenleer 9 – 12 ec
- LISREL 6 ec
- Applied Discrete Multivariate Analysis 3 ec
- Bachelorthese PML 9 - 12 ec

Sociale Psychologie

- Basisprogramma Sociale Psychologie: 30 ec
  - Algemene Emotieleer
  - Attitudes en Beïnvloeding
  - Interpersoonlijke, Intra- en Intergroepsprocessen

- Presentatie van de Sociale Psychologie
- Sociaal Psychologisch Onderzoek
- Social Cognition
- Werkgroepen Sociale Psychologie
- Keuze uit bachelor aanbod specialistische cursussen Sociale Psychologie 12 ec
- Sociaal Psychologisch Onderzoek 6 ec
- Bachelorthese Sociale Psychologie 12 ec

Masteropleidingen

Mastermogelijkheden: Aansluitmaster Psychologie	60 ec
• Specialistische onderdelen	24
• Stage en masterthese	36
Aansluitmaster Gezondheidszorgpsychologie	60 ec
• Specialistische onderdelen	12 à 18
• Stage en masterthese	42 à 48
Research Master Psychology	120 ecs
• Specialized courses minor & major	66
• Internship, thesis	54

Onderwijsprogramma's in de masters

1. Klinische Neuropsychologie (aansluitmaster Gezondheidszorgpsychologie)	
• Diagnostiek 2 voor Klinisch Neuropsychologen	6 ec
• Neuropsychologische Revalidatie	6 ec
• Eventueel keuzeonderdeel	6 ec
Bijvoorbeeld: Ziekten van het Zenuwstelsel of Psychofarmacologie	
• Stage op dit gebied waarin opgenomen collectieve stagebijeenkomsten	24 of 30 ec
• Masterthese op dit gebied	18 ec

2. Klinische Ontwikkelingspsychologie (aansluitmaster Gezondheidszorgpsychologie)	
In de masterspecialisatie Klinische ontwikkelingspsychologie kan men ook het accent leggen op Schoolpsychologie. Men volgt dan bijvoorbeeld Verdieping Schoolpsychologie of Leerproblemen en doet een stage en these op dat terrein.	
Studieprogramma KLOP:	
• Diagnostiek 2: Ontwikkelingspsychologie	6 ec
• Interventies 2: Ontwikkelingspsychologie	6 ec
• Eventueel keuzeonderdeel	6 ec
Bijv.: Antisociaal gedrag bij Kinderen en jeugdigen of Flankerend onderwijs KLOP	
• Stage KLOP waarin opgenomen collectieve stagebijeenkomsten	24 of 30 ec
• Masterthese KLOP	18 ec

3. Klinische Psychologie (aansluitmaster Gezondheidszorgpsychologie)	
• Diagnostiek 2	6 ec
• Interventies 2 (meerdere varianten)	6 ec
• Eventueel keuzeonderdeel	6 ec
• Stage op dit gebied waarin opgenomen collectieve stagebijeenkomsten	24 of 30 ec
• Masterthese op dit gebied	18 ec

4. Klinisch Forensische Psychologie (aansluitmaster Gezondheidszorgpsychologie)

• Stoornissen en Delictgedrag: Assessment en Risicotaxatie	6 ec
• Stoornissen en Delictgedrag: Behandeling	6 ec
• Eventueel keuzeonderdeel	6 ec
• Stage op dit gebied	24 of 30 ec
• Masterthese op dit gebied	18 ec

5. Arbeids- & Organisationspsychologie (aansluitmaster Psychologie)

In de Arbeids- en Organisationspsychologie kan men een eigen route volgen. Men kan zich, door de keuze van cursussen en de invulling van stage en masterthese meer specialiseren in de psychologie van Arbeid en Gezondheid in Personeelsselectie en –ontwikkeling en Sociale Processen in Organisaties.

Verplicht voor alle masterstudenten Arbeids- & Organisationspsychologie

• Schrijven, ontwerpen, analyseren en presenteren	9 ec
- naar keuze 15 ec uit de volgende onderdelen:
• Personeelsselectie	6 ec
• Prosociaal gedrag in werkrelaties	6 ec
• Adviesvaardigheden	9 ec
• Conflict en Coöperatie	9 ec
• Creativiteit in Arbeidsorganisaties	6 ec
• Beoordelen en beslissen in organisaties	6 ec
• Literatuurtentamen	3 ec
• Stage op dit gebied	18 ec
• Masterthese op dit gebied	18 ec

6. Psychologische Methodenleer (aansluitmaster Psychologie)

De masterspecialisatie Methodenleer kan grotendeels vrij worden ingevuld waarbij studenten gebruik kunnen maken van een groot aanbod van onder andere cursussen uit de researchmaster. Het aanbod is te groot om hier weer te geven maar wordt uitgebreid beschreven op blz. 295 van de studiegids.

• Naar keuze uit een groot aanbod van cursussen	18 ec
• Methodological Advice	6 ec
• Stage op dit gebied	18 ec
• Masterthese op dit gebied	18 ec

7. Brein en Cognitie (aansluitmaster Psychologie)

In de masterspecialisatie Brein en Cognitie kan men kiezen tussen de route Cognitieve Neurowetenschap en de route Toegepaste Cognitieve Psychologie.

• Naar keuze 24 ec uit de volgende onderdelen:	
• Advanced topics in Cognitive Neuroscience	6 ec
• Connectionistische Modellen	9 ec
• Brain Rhythms and Cognition	6 ec
• Psychofarmacologie	6 ec
• Slaap/waak Stoornissen	9 ec
• Toegepaste Cognitieve Psychologie	6 ec
• Omgevingspsychologie en Ontwerpen	9 ec
• Stage op dit gebied	18 ec
• Masterthese op dit gebied	18 ec

8. Sociale Psychologie (aansluitmaster Psychologie)

In deze specialisatie kan men kiezen voor een route Sociale Beïnvloeding en Maatschappij.

• Naar keuze 24 ec uit een groot aanbod van cursussen:	
• Surveyonderzoek: Ontwerp en Uitvoering	6 ec
• Sociale Psychologie van de Emoties	6 ec
• Stereotypes, Prejudice and Discrimination: Theory and Implications	6 ec
• Toegepaste Sociale psychologie 1: Voorlichting en Consumentengedrag	6 ec
• Consumentengedrag	6 ec
• Prosocial Behavior and Volunteerism	6 ec
• Toegepaste Sociale psychologie 2: Interventies	6 ec
• Stage op dit gebied	18 ec
• Masterthese op dit gebied	18 ec

9. Gedrag & Gezondheid (track in de aansluitmaster Psychologie)

In deze track specialiseren studenten zich in (het veranderen van) gezondheidsgedrag.

• Modellen van Gezondheidsgedrag	6 ec
• Zelfregulatie bij Gezondheidsgedrag	6 ec
• Sociale Invloeden bij Gezondheidsgedrag	3 ec
• Literatuuropdracht Gezondheidsgedrag	3 ec
• Onderzoeksmethoden Gezondheidsgedrag	6 ec
• Stage op dit gebied	18 ec
• Masterthese op dit gebied	18 ec

10. Sport- & Prestatiepsychologie (track in de aansluitmaster Psychologie)

Het centrale thema bij deze track is de vraag welke psychologische processen van invloed zijn op het leveren van (top)prestaties en hoe deze te beïnvloeden zijn.

• Inleiding in de Sport en Prestatiepsychologie	9 ec
• Onderzoek in de Sport en Prestatiepsychologie	3 ec
• Talent, Expertise en Creativiteit	6 ec
• Interventies in de Sport en Prestatiepsychologie	6 ec
• Stage op dit gebied	18 ec
• Masterthese op dit gebied	18 ec

11. Training & Development (track in de aansluitmaster Psychologie)

In deze mastertrack worden studenten wetenschappelijk opgeleid tot psycholoog-trainer met een focus op groepsprocessen.

• Trainerspracticum	8 ec
• Ontwikkelen en Evalueren van Trainingen	7 ec
• Vak naar keuze, aansluitend op het programma	9 ec
• Stage op dit gebied	18 ec
• Masterthese op dit gebied	18 ec

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

Instroom (propedeuse) bachelor

instroom voltijdopleiding naar vooropleiding, EOI en werkelijk

		<i>VWO</i>	<i>HBO- Prop</i>	<i>HBO</i>	<i>Buiten land</i>	<i>overig</i>	<i>totaal VSNU EOI</i>	<i>Werke lijk</i>	<i>% man</i>
Universiteit van Amsterdam	2003/2004	329	42	21	29	34	455	508	28%
Psych. voltijd	2004/2005	347	28	27	53	40	495	519	33%
	2005/2006*	278	36	19	29	23	385	424	31%
	2006/2007	313	31	17	28	25	414	444	26%
	2007/2008	325	31	6	30	30	422	464	30%
	2008/2009	341	24	18	22	16	421	462	27%
	2009/2010	365	13	17	23	25	443	475	28%
	2010/2011							489	26%

* invoering numerus fixus

instroom deeltijdopleiding naar vooropleiding, EOI en werkelijk

		<i>VWO</i>	<i>HBO- Prop</i>	<i>HBO</i>	<i>Buiten land</i>	<i>overig</i>	<i>totaal VSNU EOI</i>	<i>Werke lijk</i>	<i>% man</i>
Universiteit van Amsterdam	2003/2004	8	2	20	1	29	60	96	34%
deeltijd	2004/2005	5	4	24	3	35	71	97	27%
	2005/2006	3	1	24	1	15	44	51	14%
	2006/2007	5	8	19	3	25	60	68	29%
	2007/2008	0	5	30	1	16	52	78	22%
	2008/2009	5	4	21	2	25	57	76	30%
	2009/2010	2	1	22	3	35	63	82	15%
	2010/2011							65	18%

Uitval in de bacheloropleiding

uitval in het eerste studiejaar, voltijd, alleen VWO instroom

	<i>cohort</i>	<i>VWO</i>	<i>% uitval jaar 1</i>
Universiteit van Amsterdam uitval	2003/2004	329	22
In deze tabel worden conform de afspraken alleen VWO studenten geteld die voltijd studeren en zich beperken tot één hoofdstudie	2004/2005	347	20
	2005/2006	278	15
	2006/2007*	313	20
	2007/2008	325	25
	2008/2009	341	19
* start invoering BSA	2009/2010	365	#32

uitval na het eerste studiejaar, voltijd, alleen VWO instroom

<i>Herinschrijvers na 1 jaar</i>	<i>cohort</i>	<i>VWO</i>	<i>% uitval jaar 2/3</i>
Universiteit van Amsterdam uitval	2003/2004	255	19
In deze tabel wordt conform de afspraken op basis van het aantal herinschrijvers de uitval in jaar 2 en 3 berekend	2004/2005	277	15
	2005/2006*	250	11
	2006/2007	274	6

Bachelorrendement

bachelorrendement (%) van VWO studenten die zich na een jaar herinschrijven

	<i>herin- schr.</i>	<i>% instroo- m</i>	<i>% < 3 jr</i>	<i>% < 4 jr</i>	<i>% < 5 jr</i>	<i>% < 6 jr</i>	<i>% > 6 jr</i>
Universiteit van Amsterdam voltijd VWO instroom herinschrijvers	2003/2004						75
	2004/2005	255	78	16	40	61	72
	2005/2006	277	80	16	51	67	73
	2006/2007	236	85	25	62	77	
	2007/2008	250	80	30	60		
	2008/2009	244	75	33			
	2008/2009	277	81				

bachelorrendement (%) deeltijdopleiding, herinschrijvers, alle vooropleidingen

	<i>herins</i>	<i>% instroom</i>	<i>% < 3 jr</i>	<i>% < 4 jr</i>	<i>% < 5 jr</i>	<i>% < 6 jr</i>	<i>% > 6 jr</i>
Universiteit van Amsterdam deeltijd	03/ 04	39	65	8	18	26	38
	04/ 05	51	72	14	27	45	53
	05/ 06	32	73	6	28	38	
	06/ 07	39	65	8	21		
	07/ 08	37	71	22			
	08/ 09	44	77				
	09/ 10	49	78				

Instroom masteropleiding

instroom aansluitmaster(s) Psychologie

<i>instroom</i>	<i>totaal</i>	<i>extern</i>	<i>intern</i>	<i>Man</i>	<i>Vrouw</i>
2005	105	1	104	21 (20%)	84 (80%)
2006	240	3	237	51 (21%)	189 (79%)
2007	295	10	285	75 (25%)	220 (75%)
2008	338	7	331	85 (25%)	253 (75%)
2009	316	11	305	71 (22%)	245 (78%)
2010	335	53	282	81 (24%)	254 (76%)
2011	310*	51	259	63 (20%)	247 (80%)

* nog niet definitief

Uitval en rendement in de masteropleiding

masterrendement in de aansluitmasters in aantallen en (cumulatieve) percentages

	<i>Instroom</i>	<i>Gestopt</i>	<i>ma < 1</i> <i>jaar</i>	<i>ma < 2</i> <i>jaar</i>	<i>ma < 3</i> <i>jaar</i>	<i>ma > 3</i> <i>jaar</i>	<i>Bezig</i> <i>(aantal)</i>
2005	105	1	13%	70%	90%	99%	0
2006	240	1	30%	79%	96%	99%	0
2007	295	8	28%	73%	89%	96%	4
2008	338	5	31%	72%	91%		25
2009	316	2	22%	73%			84
2010	335	3	26%				244

Aantallen examens psychologie per jaar (incl. andere afstudeerders)

<i>Jaar</i>	<i>Bachelor examens</i>	<i>Master examens</i>	<i>Doctoraal-examens</i>	<i>Research masters</i>
2005/2006	249	17	314	-
2006/2007	318	136	208	10
2007/2008	414	230	125	22
2008/2009	439	276	31	20
2009/2010	360	258	17	26
2010/2011	407	335	15	41

Gerealiseerde docent-studentratio

Om tot een (grobe) berekening van de staf studentratio te komen is niet alleen het aantal studenten geteld dat is ingeschreven bij Psychologie maar tevens het aantal studenten dat van onderwijs wordt voorzien bij andere opleidingen, waarbij het percentage is gehanteerd dat de afdeling in de betreffende opleiding verzorgt. Bij het tellen van de staf zijn alle personeelscategorieën meegenomen en alle uren geteld die stafleden modelmatig besteden aan onderwijs (dat wil zeggen op de begroting van het onderwijsinstituut meetellen). De afdeling hanteert de regel dat hoogleraren en U(H)D's hun tijd gelijkelijk verdelen over onderwijs en onderzoek, dat docenten hun tijd volledig besteden aan onderwijs en dat promovendi max. 15% van hun tijd aan onderwijs besteden. Hoogleraren en U(H)D's die een onderzoekssubsidie hebben verworven (VENI, VIDI, VICI etc.) besteden 25% van hun tijd aan onderwijs. Bij student-assistenten telt het aantal uren dat ze op de loonlijst staan van het onderwijsinstituut. De opleiding kent veel parttime en juniordocenten.

Overzicht aantallen personeelsleden onderwijs (teldatum 1 juni 2011)

<i>Categorie</i>	<i>Man aantal</i>	<i>fte</i>	<i>Vrouw aantal</i>	<i>fte</i>	<i>Totaal aantal</i>	<i>fte</i>
Hoogleraar	16	5,6	4	1,5	20	7,1
UHD	12	4,9	6	2,2	18	7,1
UD	20	9,3	21	9,8	41	19,1
Promovendi	9	1,4	18	2,5	27	3,9
Docenten	25	13,5	46	25,0	71	38,5
student-assistenten	2	1,1	5	1,4	7	2,5
Totaal	84	35,8	100	42,4	184	78,2

Staf-studentratio

<i>Studenten Psychologie en aantal onderwijs fte</i>			
	2008	2009	2010
Ingeschreven			
Bachelor	1878	1834	1779
Master	527	610	665
(sub)Totaal	2405	2444	2444
<i>Niet Psychologie studenten</i>			
Psychobiologie (50%)	157	188	258
Brain & Cogn. Science resmas (50%)	24	44	51
Andere opleidingen	50	50	50
Overige studenten	100	100	100
Totaal	2733	2826	2803
Aantal onderwijs fte	77,1	77,9	78,2
Staf student ratio	35,4	36,3	35,8

Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Contacturen per fase van de studie (gemiddeld per week)

	<i>Onderwijs</i>	<i>Opdrachten</i>	<i>Zelfstudie</i>	<i>Totaal</i>
Propedeuse	14	5	23	42
Tweede studiejaar	16	6	20	42
Derde studiejaar	8	6	28	42
Master	6	24	12	42

Propedeuse: 14 x 40 = 560 contacturen

Tweede studiejaar: 16 x 40 = 640 contacturen

Derde studiejaar: 8 x 40 = 320 contacturen

Masterjaar: 6 x 40 = 240 contacturen

Bijlage 6: Bezoekprogramma

19 maart 2012		
10.00 - 13.00	Startbijeenkomst commissie, inzien documenten	
13.00 - 14.00	Gesprek met de inhoudelijk verantwoordelijken van de opleidingen	Agneta Fischer, afdelingsvoorzitter Klaas Visser, directeur College of Psychology Han van der Maas, directeur Graduate School of Psychology Gerard Kerkhof, directeur Onderzoeksinstituut Edward de Haan, decaan FMG
14.00 - 14.45	Studenten bacheloropleiding Psychologie	Lisa Baart, jaar 3 Bas Brendel, propedeuse Annemiek Dekker, jaar 3 Hannah van de Eshof, jaar 2 Tessel Goede, jaar 2 Anna Herder, jaar 1 Renske Kroeze, jaar 2 Paul Lodder, jaar 3 Gusta Marcus, jaar 3 Freya van der Meer, jaar 3 Hester Mennes, propedeuse Marcel van Ooijen, jaar 3 Jorien Spruit, jaar 2 Anoek Appelboom, jaar 3 Linde van Vlijmen, propedeuse
14.45 - 15.30	Docenten bacheloropleiding Psychologie	Riëtta Oberink, Klinische Psychologie Irene Koster, Practicumgroepen Propedeuse Dominique Kunst, Practicumgroepen Propedeuse Mathilde Verdam, Onderzoekspracticum Guido Valk, Onderzoekspracticum Agneta Fischer, Sociale Psychologie Ilja Sligte, Brein & Cognitie Marijke Engels-Freeke, Psychologische Methodenleer Matthijs Baas, Arbeids- & Organisatiepsychologie Annette de Groot, Brein & Cognitie Heleen Slagter, Brein & Cognitie Patrick Snellings, Klinische Ontwikkelingspsychologie Merel Kindt, Klinische Psychologie Peter Starreveld, Coördinator Basisopleiding
15.30 - 15.45	Pauze	

15.45 - 16.30	Studenten masteropleiding Psychology	Babs de Haas, Klinische Psychologie (in plaats van dinsdag) Astrid van de Guchte, Arbeids- & Organisatiepsychologie Philip Kemper, Sport- & Prestatiepsychologie Inger Prinse, Sociale Psychologie Evelyne Bambelt, Gedrag & Gezondheid Marieke Wisse, Arbeids- & Organisatiepsychologie Sophie Beerepoot, Arbeids- & Organisatiepsychologie Maaïke Matulewicz, Training & Development Marielle Hermans, Gedrag & Gezondheid
16.30 - 17.15	Docenten masteropleiding Psychology	Joop van der Pligt, Sociale Psychologie Annelies van Vianen, Arbeids- & Organisatiepsychologie Edwin van Hooft, Arbeids- & Organisatiepsychologie Jaap Murre, Brein & Cognitie Han van der Maas, Psychologische Methodenleer Lourens Waldorp, Psychologische Methodenleer Gerald Weltevreden, Sport- & Prestatiepsychologie Michael Vlieg, Sociale Psychologie Barbera Rosenhart, Training & Development Aafje Brandt, Gedrag & Gezondheid
17.15 - 17.45	Alumni	Jorik van Enck Nina Albisser Nynke Dicke Yvonne Marcus Babs de Haas Floor Elsenburg Bianca Boyer Rob Janson Nikée Hoogenboom Surya Gayet Inès Hendriks René Berden Esmeralda Kranendonk Esther van Dulken
	Parallel: inlooppreekuur door voorzitter en projectleider	
17.45-18.15	Bezoek laboratoria	

20 maart 2012		
09.00 – 09.45	Studenten masteropleiding Gezondheidszorg Psychologie	Annelinde Rep, Klinische Psychologie Elizabeth Wansink, Klinische Neuropsychologie Michel Wagemans, Gedrag & Gezondheid (in plaats van maandag) Anna Ruppert, Klinische Neuropsychologie Feline Dooijes, Klinische Ontwikkelingspsychologie Linda Hermens, Klinische Psychologie Eveline Vrijhoef, Klinische Ontwikkelingspsychologie Céline du Fossé, Klinische Psychologie Jeske Andreoli, Klinische Psychologie Nynke Grupstra, Klinische Ontwikkelingspsychologie Rosa Klompé, Klinische Ontwikkelingspsychologie
09.45 – 10.30	Docentenmasteropleiding Gezondheidszorg Psychologie	Ien van den Berg, Klinische Neuropsychologie Annemat Collot d'Escury-Koenigs, Klinische Ontwikkelingspsychologie Hilde Geurts, Klinische Neuropsychologie Bruno Verschuere, Klinisch Forensische Psychologie Emile Brugman, Klinische Psychologie Richard Ridderinkhof, Ontwikkelingspsychologie Hilde Huizenga, Klinische Ontwikkelingspsychologie Jan Henk Kamphuis, Klinische Psychologie Henk Jan Conradi, Klinische Psychologie Brenda Jansen, Klinische Ontwikkelingspsychologie
10.30 – 10.45	Opleidingscommissie: studenten	Claartje Engelaar Marieke van Lierop Rachel van Loenen Mayra Kapteyn Ferdinand Oehme
10.45 – 11.00	Opleidingscommissie: studenten en docenten	Claartje Engelaar Marieke van Lierop Rachel van Loenen Mayra Kapteyn Ferdinand Oehme Edwin van Hooft Frenk van Harreveld Corine Dijk Denny Borsboom Ronald Hamel

11.00 – 11.15	Pauze	
11.15 – 12.00	Examencommissie en studieadviseur	Peter Starreveld, voorzitter examencommissie Annelies van Vianen, lid examencommissie Conor Dolan, lid examencommissie Annette de Groot, lid examencommissie Jan Henk Kamphuis, lid examencommissie Sonja Houtkooper, beleidsmedewerker Kitty Rolf, studieadviseur Rosemarijn Franses, studieadviseur
12.00 - 12.45	Vorbereiden eindgesprek	
12.45 - 13.30	Eindgesprek met de formeel verantwoordelijken	Agneta Fischer, afdelingsvoorzitter Klaas Visser, directeur College of Psychology Han van der Maas, directeur Graduate School of Psychology Gerard Kerkhof, directeur Onderzoeksinstituut Edward de Haan, decaan FMG
13.30 – 15.00	Opstellen voorlopige bevindingen	
15.00 – 15.15	Mondelinge presentatie voorlopige bevindingen (openbaar)	

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bacheloropleiding Psychologie

1. 0044113
2. 5828902
3. 5803349
4. 5815401
5. 5660793
6. 5805511
7. 0579696
8. 5661307
9. 0490172
10. 5664454
11. 0467375
12. 9435808
13. 6098320
14. 5664829
15. 5664918
16. 0213497

Masteropleiding Psychologie

1. 0227498
2. 0300578
3. 0423610
4. 6176615
5. 0578215
6. 0102407
7. 5804167
8. 0211443
9. 5826020
10. 0343390
11. 0106100
12. 0584835
13. 0258326
14. 0343560
15. 0472891

Masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie

1. 0463000
2. 0294942
3. 6128246
4. 0578444
5. 0603961
6. 0578916
7. 5662761
8. 0570362
9. 0455571
10. 0579769
11. 5664934
12. 0423785
13. 0580775
14. 0580783
15. 5665205

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

- voorlichtingsmateriaal;
- studiemateriaal: handboeken en syllabi, readers, studiehandleidingen;
- verplichte literatuur die studenten zelf (via internet) verzamelen
- voorbeelden van werkstukken, portfolio's, onderzoeksverslagen van studenten, stageverslagen;
- scriptiereglementen en richtlijnen voor het maken van werkstukken;
- stagereglementen/handleidingen;
- tentamen- en examenreglement;
- toetsmaterialen (enkele tentamens, toetshandleiding en dergelijke) met modelantwoorden (indien beschikbaar);
- recente verslagen Opleidingscommissie, examencommissie, onderwijsjaarverslagen, bachelor-masterovergangsregelingen;
- college-, onderwijs- en curriculumevaluaties, studententevredenheidsmonitor(en), et cetera;
- alumni-enquêtes,
- materiaal over de studieverenigingen;
- jaarverslagen (onderwijs, onderzoek, laatste drie jaar).

In het bijzonder heeft de commissie kennis genomen van de volgende documenten:

- Kennisdoelen tracks masteropleidingen;
- Tussenverslag commissie propedeuse voor vertaling eindkwalificaties in onderwijs;
- rapportage van de commissie Bachelorthese (waarin vastgelegd wat de onderscheiden leerdoelen per jaar zijn en hoe de beoordeling van de verschillende schrijfproducten dient te geschieden);
- publicatie Starreveld (richtlijnen voor verslaggeving van literatuuronderzoek en onderzoeksverslagen);
- docenthandleiding Bachelorthese;
- student- en docenthandleidingen wetenschappelijke schrijflijn (VRT-1, VRT-2, Bachelorthese) en de onderzoeklijn (propedeuseonderzoek practicumgroepen, onderzoekspracticum, masterthese);
- Nota toetsbeleid/toetskader/notulen toetskader commissie;
- Voorbeelden van analyse tentamens achteraf.

Bijlage 8a: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *G. Wolters*
ADRES: *Blaauwkarper 14*
2318 NN Leiden

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden kunnen beïnvloeden.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Eddy van Aken*
ADRES: *Center for Social and Cultural Psychology*
Tinkeltstraat 102 bus 3727
B - 3000 Leuven
België

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden kunnen beïnvloeden.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

PROF.DR. G. Kanselaar

ADRES:

**Couwenhoven 6239
3703 HN Zeist**

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING.

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN.

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 4 FEBRUARI 2011

HANDEKENING: *Kanselaar*

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Linda van der Grijspaarde

ADRES: Opwierderweg 150, 9902 RH Appingedam

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING.

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN.

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Appingedam

DATUM:

27 juni 2012

HANDEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

19 7 11 van Sijck

ADRES:

Walden 73 Pisselkruis 3601 NT

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

Diana Coppens

ADRES:

Floresstraat 1
2315 HP Leiden

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN.

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

Bijlage 8b: Commissiesamenstelling Psychologie 2012

Universiteit Utrecht (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Melissa Frederik		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Maurits van der Molen Lauren Koetzier		

Universiteit Maastricht (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltijd	31-12-2013
	M Mental Health (60006)	Voltijd, deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Elke Schoneveld		

Universiteit van Amsterdam (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Gezondheidszorg Psychologie (60216)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Maarten van Son Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Diana Coppens		

Universiteit van Tilburg (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie en Geestelijke Gezondheid (60076)	Voltijd	31-12-2013
	M Social Psychology (60077)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		

Universiteit Leiden: (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd, deeltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Maurits van der Molen Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Sanne van Wetten		

Universiteit Twente (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltijd, deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Riël Vermunt Gellof Kanselaar		

	Diana Coppens		
Open Universiteit (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Deeltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Melissa Frederik		
Commissieleden	Maarten van Son Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Elke Schoneveld		
Rijksuniversiteit Groningen (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	José van Zwieten		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		
Vrije Universiteit Amsterdam (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Maurits van der Molen Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Diana Coppens		
Radboud Universiteit (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		